

IFLA Bilgi Okuryazarlığı Standartları Bağlamında Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin İncelenmesi

Tuğba TURGUT  tugbatrgt78@gmail.com

Amasya University 

Öz:

Bilginin miktar ve çeşitlilik bakımından geçmiş dönemlere kıyasla daha fazla çoğalması ve farklılık göstermesi bireylerin bilgiyi etkili şekilde organize etme ve kullanabilme yeterliliğini gündeme getirmiştir. Bu bağlamda bilgi okuryazarlığı bireyin bilgiyi yönetebilme süreçlerini etkili şekilde gerçekleştirebilmesi adına yaşamın her alanında var olan bir yeterliliği ifade etmektedir. Bireylerin sahip olduğu yeterliliklerin yenilenmesiyle örgün eğitim sürecinde bireylerden beklentilerde günün ihtiyaçlarına uygun şekilde güncellenmiş ve 2024 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli yayımlanmıştır. Modelde bireyin beden ve zihin bütünlüğü açısından sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi için bütüncül eğitim anlayışının benimsendiği küresel ve milli değerlerin sentezlendiği bir yapı ortaya konulmuştur. Bireyin bilgiye nereden ve nasıl ulaşacağına ilişkin farkındalık sahibi olarak, edindiği bilgiyi değerlendirme ve kullanabilmeyi ifade eden bilgi okuryazarlığının modelde belirtilen yetkin ve erdemli insanın yetiştirilmesindeki önemi aşikardır. Buradan hareketle araştırmanın amacı IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) bilgi okuryazarlığı standartları bağlamında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde bilgi okuryazarlığı becerilerini incelemektir. Belirlenen amaç doğrultusunda araştırmada nitel metodoloji kapsamında doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri kaynağı olarak 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Maarif Modeli İnceleme Formu kullanılmış olup elde edilen veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarında yer alan bilgi edinme, bilgiyi değerlendirme ve bilgiyi kullanmanın maarif modelinin kavramsal beceriler, eğilimler ve alan becerilerinde yer aldığı tespit edilmiştir. Maarif modelinde yer alan becerilerinin diğer bileşenlere kıyasla araştırma kapsamında incelenen standartlarla daha fazla ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına dayalı olarak modelde yer alan kavramsal beceriler, eğilimler ve alan becerilerinde bilgi okuryazarlığı standartlarının uygulama boyutunda farklı eğitim kademelerinde nasıl hayata geçirileceğine ilişkin uygulamalı araştırmalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Bilgi okuryazarlığı, bilgi okuryazarlığı standartları, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli.

Turgut, T. (2025). IFLA bilgi okuryazarlığı standartları bağlamında Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin incelenmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 9(1), 1-35. <https://doi.org/10.38015/sbyy.1604946>

Submission Date:	20.12.2024
Acceptance Date:	25.02.2025
Publication Date:	30.06.2025

Abstract:

The fact that information has multiplied and differed more compared to previous periods in terms of quantity and diversity has brought to the agenda the competence of individuals to organize and use information effectively. In this context, information literacy refers to a competency that exists across all areas of life, enabling individuals to effectively carry out the processes of managing information. Along with the renewal of the competencies possessed by individuals, expectations from individuals in the formal education process have been updated to align with the needs of the day, and in 2024, the Ministry of National Education published the 'Turkey Century Education Model'. The model presents a structure in which a holistic education approach is adopted for raising healthy individuals in terms of both physical and mental integrity, synthesizing global and national values. It is evident that information literacy, which refers to the ability to assess and utilize acquired knowledge with awareness of where and how to access information, plays a crucial role in the training of the competent and virtuous individual outlined in the model. "Based on this, the aim of the research is to examine information literacy skills within the context of the Turkey Century Education Model in relation to the IFLA ((International Federation of Library Associations and Institutions) information literacy standards. Aligned with the stated aim, the research employed the document analysis method within the framework of a qualitative methodology. The data source used in the research is the 2024 Turkey Century Education Model. As a data collection tool, the researcher-developed Education Model Review Form was used, and the obtained data were analyzed through descriptive analysis. As a result of the research, it was determined that the information acquisition, information evaluation, and information usage skills outlined in the IFLA information literacy standards are included in the conceptual skills, dispositions, and field skills of the Education Model. It was determined that the skills included in the Education Model are more closely related to the standards examined in the research compared to the other components. Based on the research findings, practical studies should be conducted on how the information literacy standards can be implemented at different educational levels in relation to the conceptual skills, dispositions, and field skills outlined in the model.

Keywords: Information literacy, Information literacy standards, Turkey century education model.

GİRİŞ

Gelecek nesillerin nitelikli bireyler olarak yetişmesi eğitimin insan doğasını ve çağın gereksinimlerini göz önünde bulundurmasına bağlıdır (Akpınar & Köksalan, 2024). Bu süreçte eğitim bireyin yaşamında ihtiyaç duyacağı ve çağın gereklerine uygun şekilde oluşturulan bilgi, beceri ve değerler bütünü içinde yetişmesini amaçlamaktadır (Kalaycı & Yıldırım, 2020). Eğitimin belirlemiş olduğu amaçların gerçekleşmesi sürecinde içinde bulunulan yüzyıla ithafen küreselleşme olgusunun ön plana çıktığı ve eğitim politikalarına yön veren bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim Kuzu vd. (2024) küreselleşen dünyada meydana gelen çeşitli sorunlara çözüm üretebilme ve disiplinlerarası iş birliğine ihtiyaç duyma konusunda eğitim sistemlerinin beceri temelli ve yenilikçi bir anlayış ekseninde değişim yaşadığının ve ulusal eğitim politikalarının da bu sürece öncülük ettiğinin altını çizmişlerdir.

Küreselleşme olgusunun eğitimdeki etkisine bakıldığında Heraklitos'un "değişmeyen tek şey değişimdir" sözünde vurguladığı üzere içinde yaşadığımız çağ bilgi çağı olarak nitelendirilmekte ve bu çağ eğitim sistemlerinde önemli yeniliklerin ortaya konulmasını gerekli hale getirmiştir (Özdemir, 2011). Bilginin her dönem miktar ve çeşitlilik bakımından artış göstermesine karşın daha önceki dönemlere kıyasla değişme ve gelişme hızı bir hayli farklılık göstermesi eğitim kurumlarının da dönüşümünü gerekli hale getirmiştir (Garda & Temizel, 2016). Dolayısıyla bu gereklilik yeni dünya düzenine uyum sağlayabilen nesiller yetiştirebilmek için ülkelerin eğitim hizmetlerinin daha nitelikli şekilde nasıl gerçekleştirileceği konusunu gözden geçirmelerine neden olmuştur (Hoşgörür, 2011). Bu kapsamda Türkiye’de günümüz şartlarında bireyin örgün eğitim sürecinde edindiği bilgi ve deneyimleri yaşam boyu öğrenme ile bütünleştirebilen bireyler olarak yetismeleri için eğitimde bireyin bütüncül gelişimine hizmet eden bir anlayışa yöneldiği görülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından benimsenen bu anlayış ekseninde 2024 yılında gelişen ve değişen koşullarında bireyin bilgi ve

beceriye sentezleyebilen, bilişsel, duyuşsal, sosyal ve ahlaki yönden gelişimini sağlamak adına bütüncül eğitim anlayışının benimsendiği Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) ortaya koyulmuştur (URL-1). “Model ile evrensel gelişmeler ile milli unsurların bir potada eritilmesi hedeflenmiştir” (Yurdakal, 2024, s. 78).

TYMM, soyut fikir ve karmaşık süreçlerin eyleme dönüştürülmesi sürecindeki zihinsel faaliyetlerin bir ürünü olarak ifade edilen kavramsal beceriler; bahsedilen bu becerilerin her bir derse özgü yapılarını ifade eden alan becerileri; derslerin içeriğinde yer alan bilgi kümelerini temsil eden içerik çerçevesi ve bütünleşmesi sonucunda öğrenme çıktılarından meydana gelmektedir. Öte yandan modelde bireyin sahip olduğu becerileri ihtiyaç halinde niyet, duyarlılık, isteklilik ve değerlendirme şeklindeki öğeler doğrultusunda nasıl kullandığına dair zihinsel örüntüleri ifade eden eğilimlere yer verilmiştir. Buna ilaveten bireyin hem kişisel ve sosyal hem de entelektüel ve ahlaki yönlerden gelişimini destekleyici yapısıyla öğretim programlarını tamamlayıcı nitelikte programlar arası bileşenlere yer verilmiştir (MEB, 2024). TYMM sürdürülebilirliği ve sürekli iyileştirme prensibini benimsemektedir. Ayrıca geri bildirim, değerlendirme ve iyileştirme şeklindeki stratejileri benimseyerek bireyin başarısını artırmayı amaçlamaktadır (Ülçay, 2024).

TYMM’ de ortaya konulan yapı içeriğinde geçmiş dönemlerden farklı olarak okuryazarlık becerilerine vurgu yapıldığı ve öğrencilerin hayat boyu öğrenme yeterliliklerinin güçlendirilmesinin amaçlandığı görülmektedir. Ayrıca TYMM’ de okuryazarlık becerilerinin okul öncesi dönemden itibaren öğrencilere sarmal bir şekilde kazandırılmasının amaçlandığı açıkça belirtilmiştir (MEB, 2024). Zira 21. yüzyılda okuryazarlık kavramı okuma-yazma şeklindeki basit anlamının çok ötesine geçmiş ve bireyden beklenen yeterliliklerin değişmesi ile birlikte bilgi, beceri ve yeterlilik boyutu ön plana çıkarak kazandırılması gereken bir husus olarak gündeme gelmiştir (Cansoy, 2018; Hamarat, 2019). Okuryazarlık kavramının anlamsal açıdan yaşadığı değişimle birlikte değişen dünya koşullarının bilginin etkili kullanımını ifade eden bilgi okuryazarlığı kavramını gündeme getirdiğini söylemek mümkündür. Zira 21. yüzyılda öğrenciler, öğrenme sürecini etkili kılmak için bilgi okuryazarlığına ihtiyaç duymaktadır (Dewi vd. 2022). Öyle ki bilgi okuryazarlığı bireyin giderek daha karmaşık hale gelen bilgi toplumunda edinmeleri gereken benzersiz ve gerekli beceriler bütününe ifade etmektedir (Reddy vd. 2022). Aynı zamanda bilgi okuryazarlığı, bilgiyi ve onun nasıl çalıştığını anlamakla ilgilidir. Öğrencilere mevcut bilgi türlerini tanıtmak ve daha sonra belirli bir bağlamda ne tür bilgiye ihtiyaç duyduklarını, bu bilgiyi nasıl bulacaklarını, nasıl değerlendireceklerini etkili ve etik bir şekilde nasıl kullanacaklarını belirlemelerine yardımcı olmaktadır (Badke, 2011).

Bilgi okuryazarlığı uygulamaları, öğrencilerin ve öğretmenlerin giderek karmaşılaşan ve demokratik açıdan kırılan hale gelen dijital çağda çevik bir şekilde yol almalarını sağlayacak bir araç olarak umut vaat etmektedir (DiGiacomo vd. 2024). Dolayısıyla bilgi okuryazarlığı bireyin hayatının her alanında fayda sağlayan bir yeterliliği ifade etmektedir. Bilgi okuryazarlığı yeterlilikleri öğrencilerin karşılaştıkları sorunlara veya problemlerin cevabını öğretmenden almaları yerine bağımsız ve özgün öğrenmeyi kolaylaştırır. Böylece öğrenciler kendi öğrenmelerine karşı sorumluluklarını alırlar ve öğrencilerin yaratıcı, analitik, etkili ve kendiliğinden motive olan öğrenenler ve düşünürler haline gelmelerine yardımcı olur (Mokhtar & Majid, 2008). Bilgi okuryazarlığının literatüre kazandırılmasından günümüze kadar geçen süre içerisinde sahip olduğu beceriler ve farklı kademelerdeki bireylerden beklentilerin standardize edilmesi bakımından farklı kurum ve kuruluşlar tarafından standartlar geliştirildiğini söylemek mümkündür. Belirtilen standartlara bakıldığında ilk olarak 1998’de

American Association of School Librarians (AASL) ve Association for Educational Communications & Technology (AECT) ilk ve ortaöğretim standartları geliştirilmiş, devam eden süreçte Association of College and Research Libraries (ACRL) tarafından yükseköğretimde bilgi okuryazarlığı standartları yayımlanmıştır (ACRL, 2012). Bilgi okuryazarlığı konusunda bahsi geçen bu derneklerin yanı sıra farklı gruplar tarafından bilgi okuryazarlığı standartları yayımlanmıştır. Bu gruplardan biri de International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)'dur. IFLA, 1927'de kurulan ve bilgi okuryazarlığı konusunda uluslararası düzeyde faaliyetler yürüten bir federasyondur. Bilgi okuryazarlığına ilişkin gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler ile bilginin küresel sesi olmayı hedeflemektedir (IFLA, 2024). IFLA uluslararası düzeyde bilgi okuryazarlığı standartlarını oluşturan AASL, ACRL, SCONUL gibi kurumların bilgi okuryazarlığı standartları ile benzerlik göstermektedir. IFLA bilgi okuryazarlığı standartları uluslararası deneyimler üzerine kurulmuştur. Dolayısıyla söz konusu standartlar bilgiye erişim, bilgiyi değerlendirme ve bilgiyi kullanma şeklinde üç bileşenden meydana gelmektedir. Bilgiye erişim basamağında birey bilgi ihtiyacını belirleyerek, bilgiye erişmek için stratejileri kullanarak ihtiyaç duyduğu kaynaklara erişim sağlar. Bilgiyi değerlendirme basamağında eriştiği bilgi kaynaklarını analiz eder, bilgilerin doğruluğunu ve alaka düzeyini inceleyerek, çıkarımda bulunur. Son olarak bilgiyi kullanma basamağında birey bilgiyi iletme, yorumlama, özgün bir ürün ortaya koyma, bilgiyi etik ve yasal çerçevede kullanma davranışını sergiler (Lau, 2006). Dolayısıyla bu araştırmada literatürdeki bilgi okuryazarlığı standartları ile uyumlu olması, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli içeriğinde bilgi okuryazarlığı yerinin beceriler bağlamında net ve anlaşılır bir şekilde sunulmasına imkân sağlamasından dolayı IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından yararlanılmıştır.

Literatür incelendiğinde TYMM' ni inceleyen birtakım uygulamalı araştırmaların yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmalara bakıldığında Ülçay (2024) TYMM üzerine genel bir değerlendirme yapmış olduğu araştırmasında modelin öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerinin gelişimini destekleme yönünden başarılı fakat süreçteki alt yapı yetersizliği, öğretmenlerin sürece direnç göstermesi gibi çeşitli durumlardan ötürü aksaklıklarla karşılaşılabilceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Akpınar ve Köksalan (2024) TYMM'ni derleme çalışması şeklinde incelediği araştırmalarında modelin içeriğine yerli ve milli dokunuşların yapılması gerekliliğine dikkat çekerek bireyin bütüncül yönden gelişimini destekleme konusunda yeniliklere sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Öte yandan Banaz (2024), TYMM doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'nı dijital okuryazarlık bağlamında incelemeyi amaçladığı araştırmasında teknolojik bakımdan çağın gereksinimlerine uygun şekilde hazırlandığı sonucuna ulaşmıştır. Yurdakal (2024) ise TYMM çerçevesinde ilkökul Türkçe dersi öğretim programını incelemeyi amaçladığı araştırmasında hazırlanan öğretim programının önceki öğretim programlarına kıyasla daha kapsamlı olduğu, uygulama esaslarının açık ve net bir şekilde ifade edildiği, öğrenme- öğretme süreçleri ve ölçme değerlendirmeye ilişkin örneklerin yer alması bakımından olumlu özelliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bununla birlikte Kuzu vd. (2024) araştırmalarında TYMM çerçevesinde hazırlanan ilkökul matematik dersi öğretim programını incelemeyi amaçladıkları araştırmalarında öğretim programının görsel sanatlar disiplini, oyunseverlik eğilimi, karşılaştırma becerisi ve matematiksel araç ve teknoloji ile çalışma alan becerisinin ön plana çıktığını tespit etmişlerdir. Akpınar vd. (2024) ise TYMM program geliştirme ve felsefi düzlemde incelemeyi amaçladıkları araştırmalarında felsefi açıdan çok sayıda yerli ve milli unsura sahip olduğu, bireyin bütünsel gelişimi ve ahlaki değerlere sahip olmasını desteklemesi bakımından holistik bir yapıya sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Ateş (2024) ise TYMM' de bahsedilen yetkin ve erdemli bireyin nasıl yetiştirileceğine dair bir incelemede bulunmayı

amaçlayarak araştırmasında modelin öğrencinin kendini hem bireysel hem de toplumsal olarak en iyi şekilde donatması ile sorumlu olduğuna dikkat çektiği ve bu modele göre yetişen bireylerin ileride Türk toplumunu en üst düzeye çıkarmasının beklendiğini ortaya koymuştur. İlgili literatür incelendiğinde konu hakkında yürütülen araştırmaların ağırlıklı olarak TYMM’yi genel olarak inceleme ve model doğrultusunda hazırlanan öğretim programlarını inceleme yönünden gerçekleştirildiği görülmektedir. Buna karşın değişen ve gelişen dünya koşullarında miktar ve çeşitlilik bakımından farklılaşması ile beceri boyutu kazanan okuryazarlık kavramına yönelik araştırmaların nicelik ve nitelik bakımından sınırlı bir yapı arz ettiği görülmektedir. Oysaki bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip bir bireyin gerek ulusal gerekse uluslararası boyutta bilginin etkili kullanımı konusunda bütünsel yönden gelişimine katkı sağlayacağı aşikardır. Yapılacak bu araştırma ile bireyin bütüncül eğitim anlayışı çerçevesinde geliştirilen TYMM içeriğinde bilgi okuryazarlığının yeri incelenerek literatürdeki eksiklik giderilecek, modelin uluslararası boyutta ortaya konulan bilgi okuryazarlığı standartları bağlamındaki uyumu ortaya konulacak ve bu kapsamda ileriye yönelik yapılması muhtemel araştırmalara ve geliştirilecek politikalara esin kaynağı olunacaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metnini IFLA bilgi okuryazarlığı standartları bağlamında incelemektir. Belirlenen amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

1. IFLA bilgi okuryazarlığına göre bilgi edinmenin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metnindeki durumu nedir?
2. IFLA bilgi okuryazarlığına göre bilgiyi değerlendirmenin Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metnindeki durumu nedir?
3. IFLA bilgi okuryazarlığına göre bilgiyi kullanmanın Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metnindeki durumu nedir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme kullanılmıştır. Doküman inceleme, birincil ve ikincil kaynaklardan elde edilen belgelerin analizi ile verilerin bulunup seçilerek değerlendirilmesi ve sentezlenmesini ifade etmektedir (Bowen, 2009). Önceden var olan metinlerle yapılan niteliksel doküman analizi, araştırma için değerli yaklaşımdır. Bu yaklaşım, özellikle araştırmacıların diğer niteliksel yöntemlerle çalışmalar yapma fırsatına sahip olmadığı durumlarda kullanışlıdır (Morgan, 2022). Mevcut araştırmada Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni (2024)’nin K-12 becerileri bağlamında incelenmesinden ötürü doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır.

Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni oluşturmaktadır. Buna göre veri kaynağı seçilirken Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı kararı ile yayımlanan metin olmasına dikkat edilmiştir. Buna göre araştırmada aşağıda yer alan veri kaynağı kullanılmıştır:

- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni*. MEB Yayınevi.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri kaynağı olarak kullanılan 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metninin analiz edilebilmesi için araştırmacı tarafından geliştirilen “Maarif Modeli İnceleme Formu” geliştirilmiştir. Formun hazırlanmasında bilgi okuryazarlığı becerileri ve modelde yer alan bölümler (kavramsal beceriler, eğilimler, alan becerileri vd.) dikkate alınmıştır. Hazırlanan form sosyal bilgiler alan eğitiminde uzman bir araştırmacı tarafından incelenmiş ve alan uzmanının geri dönütleri doğrultusunda forma son şekli verilmiştir. Akabinde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli belirlenen ölçütler doğrultusunda incelenmeye başlanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinde betimsel analizle çözümlenme yolu takip edilmiştir. Betimsel analiz, araştırmacının verileri daha önce belirlenen temalar üzerinden düzenli ve anlaşılır şekilde sunmasını ifade etmektedir. Böylece araştırmacı tarafından araştırma verileri belirli bir çerçeve etrafında okuyucuya yorumlanarak sunulur (Gürbüz & Şahin, 2018). Bu doğrultuda araştırmada veri kaynağı olarak incelenen 2024 TYMM, IFLA bilgi okuryazarlığı standartları bağlamında çözümlenerek modeldeki yerinin ortaya konulması maksadıyla betimsel analiz tercih edilmiştir. Veri analizi sürecinde araştırmacı tarafından hazırlanan Maarif Modeli İnceleme Formunda modelin her bir boyutuna ilişkin tablolar oluşturulmuştur. Ardından bilgi okuryazarlığı becerileri (bilgiyi edinme, bilgiyi değerlendirme ve bilgiyi kullanma) oluşturulan tablolarda yer alan boyutlar ile eşleştirilmiştir. İlgili konularda modelden hareketle açıklanarak içerikte bahsedilen ya da eksik bırakılan hususlar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik araştırmanın objektif şekilde işlenerek süreçteki olası karşıt görüş veya açıklamaların önüne geçerek dokümente edilmiş, araştırmacının rolünün açık bir şekilde ifade edilmesiyle gerçekliği yalın bir halde sunabilmiş ve çeşitli kaynaklardan yararlanarak aynı gerçekliğe ulaşmış olmasını ifade etmektedir (Koç, 2016). Araştırma sorularının ve araştırma deseninin birbiri ile uyumlu olması, bulguların veri kaynakları ile paralellik göstermesi, verilerin araştırma sorularının gerektirdiği uygun mekân, zaman, katılımcılar ve benzerlerinden oluşan uygun saha içerisinde toplanması, kodlama kontrollerinin yapılarak birbirleri arasında uyumluluk arz etmesi güvenilirlik bakımından önem teşkil etmektedir (Miles & Huberman, 2019). Buna göre nitel araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik inandırıcılık, aktarılabilirlik ve tutarlılık yöntemleri ile sağlanabilmektedir. Araştırma konusu hakkında nitel araştırma hakkında bilgi ve tecrübe sahibi bir alan uzmanının görüşüne başvurularak araştırmayı farklı açılardan değerlendirmesi ve elde edilen bulguların detaylı bir şekilde okuyucuya sunulurken bağlamı anlayabileceği tarzda ayrıntılı betimlemeden yararlanılması inandırıcılığa yönelik alınabilecek önemlerden biridir (Yıldırım & Şimşek, 2016; Yalçınoğlu, 2011). Buna göre sosyal bilgiler eğitiminde bir alan uzmanı tarafından araştırmanın verilerin toplanması, analizi ve sonuçlandırılmasına değin geçirilen süreçleri inceleyerek geri bildirimde bulunmuştur. Öte yandan “araştırmaya dışarıdan bir gözle bakılmasını ve araştırmacının baştan sona gerçekleştirdiği araştırma etkinliklerinde tutarlı davranıp davranmadığını ortaya koymaktadır” (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 283). Araştırmada tutarlılığın sağlanması adına veri toplama aracının geliştirilmesi ve veri analizi sürecinin sağlıklı ilerleme durumuna dair alan eğitimi uzmanı tarafından incelenerek araştırmanın tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte sürecin ayrıntılı ve detaylı bir şekilde betimlenmesi araştırmanın niteliğine ilişkin önemli katkı sağlayacaktır (Aydın & Bayazıt, 2021). Söz konusu araştırmada belirtilen hususların oldukça açık ve anlaşılır bir şekilde ifade

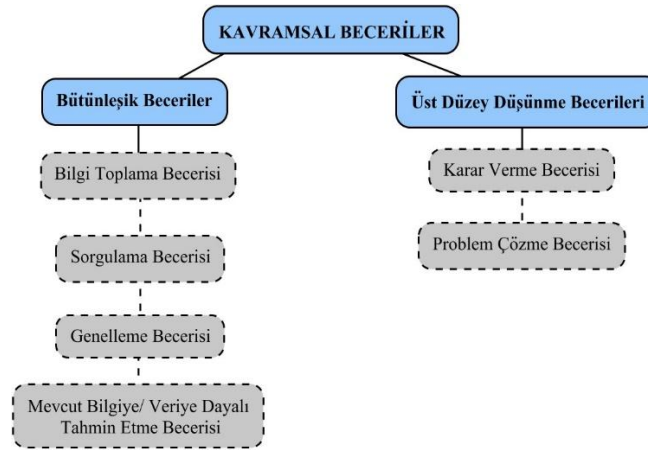
edilerek okuyucuya sunulmuştur. Araştırmada elde edilen verilerin analizi aşamasında bir sosyal bilgiler alan eğitimi uzmanı ile “Miles & Huberman formülü ($\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$) kullanılarak uyum yüzdesine bakılmıştır. Formülde Δ : Güvenirlik katsayısını, C : Üzerinde görüş birliği sağlanan konu/terim sayısını, ∂ : Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu/terim sayısını temsil etmektedir” (Baltacı, 2017, s. 8). Yapılan hesaplama sonucunda araştırmacılar arasındaki güvenirlilik %90 olarak tespit edilmiş olup veri analizi güvenilir sayılmıştır.

Etik Kurul İzin Bilgisi

Etik Kurul Kararından muaftır.

BULGULAR VE YORUM

1. IFLA Bilgi Okuryazarlığına Göre Bilgiye Erişimin TYMM Öğretim Programları Ortak Metnindeki Durumuna İlişkin Bulgular

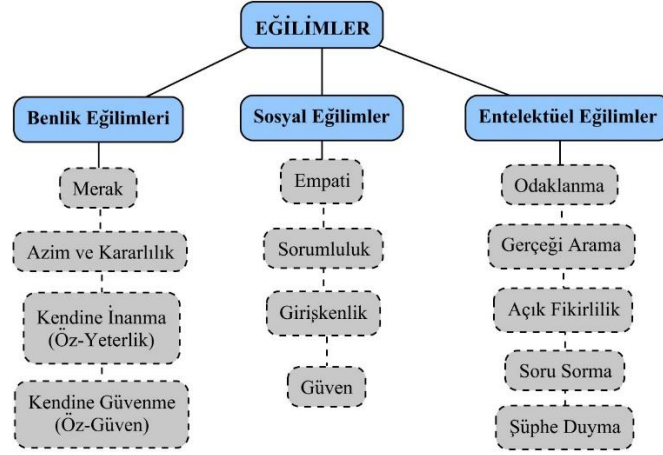


Şekil 1 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kavramsal becerilerde IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarında bilgi edinmenin yeri

IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarında bilgi okuryazarlığı becerilerinden biri olan bilgiye erişimin TYMM’ de kavramsal beceriler kategorisinde bütünleşik beceriler ve üst düzey düşünme becerileri altında yer aldığı tespit edilmiştir. Buna göre söz konusu becerilerin içeriğinde yerini bulan alt beceriler aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır.

TYMM’nin kavramsal beceriler kategorisi altında yer alan bütünleşik becerilerde; bilgi toplama becerisi, sorgulama becerisi, genelleme becerisi ve mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme becerisinde bilgi edinmeye ilişkin ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Bu bağlamda *bilgi toplama becerisi* ilgili modelde bireyin istenen bilgiye erişim sağlama noktasında hangi araçların kullanılacağını bilme, bilgiye erişimde kullanacağı aracı belirledikten sonra bilgiye erişme, eriştiği bilgilerin doğruluğunu teyit etme ve kaydetme şeklinde ifadesini bulmaktadır. Öte yandan *sorgulama becerisinde*, bireyin merak ettiği konuyu tanımlama, konu hakkında 5N1K (Ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin, kim) bağlamında sorular sorma şeklinde becerilere yer verilmiştir. Keza *genelleme becerisinde de* bilgi toplamaya ilişkin süreç bileşenine dikkat çekilerek, *Mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme becerisi*, Mevcut olay/konu/duruma ilişkin veyahut bilgi/veri toplamak ya da ön bilgileri kullanmak ifadesine yer verilmiştir.

Modelde yer alan üst düzey düşünme becerileri kapsamında ise, karar verme becerisi ve problem çözme becerisinin yer aldığı görülmektedir. İlgili becerilerin içeriğinde bahsedilen hususlara bakıldığında, karar verme becerisinde, bireyin karar vermesini gerektiren durumlara ilişkin amacını belirlemesine, bu süreçle ilişkin bilgi toplamasına vurgu yapılırken, problem çözme becerisinde gözleme dayalı/mevcut bilgiye/veriye dayalı tahminde bulunmak şeklindeki süreç bileşenlerine yer verildiği tespit edilmiştir.



Şekil 2 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli eğilimlerde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgi edinmenin yeri

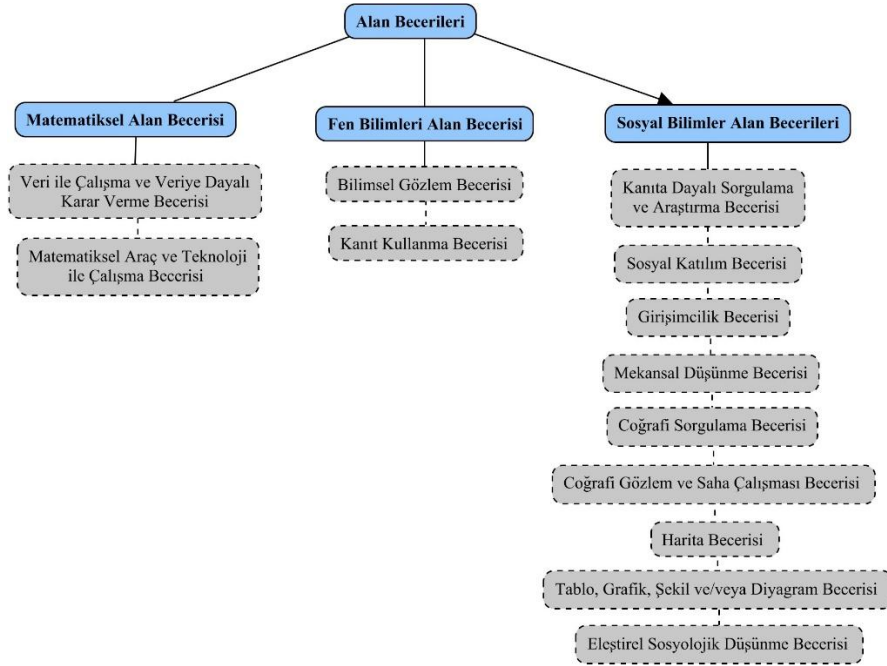
Şekil 2 incelendiğinde IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgi edinme modelin eğilimler başlığı altında benlik eğilimleri, sosyal eğilimler ve entelektüel eğilimlerde yer aldığı görülmektedir. Bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilen eğilimlerin süreç bileşenlerine ait bulgular aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır:

TYMM' nin benlik eğilimleri kapsamında yer alan merak, azim ve kararlılık, kendine inanma (öz-yeterlilik), kendine güvenme (öz-güven) becerilerinin süreç bileşenlerinde bilgiye erişim becerisine ait ifadeler almaktadır. Buna göre *merak eğilimi* bireyin yeni ve ilginç bulduğu bilgi veya nesneyle karşılaşmış olduğunda bunun ne olduğuna ya da ne olabileceğine ilişkin gözlem, araştırma ve keşfetmeye yönelik süreçleri ifade etmektedir. *Azim ve kararlılık eğilimi*, bireyin bir işi veya eylemi gerçekleştirme sürecinde kararlılık göstererek, sebat ederek uygulamasına yönelik zihinsel örüntüleri ifade eder. Öte yandan *kendine inanma* eğiliminde ise belirlenen bir hedef doğrultusunda bireyin eylemlerini planlı şekilde sürdürmesine yönelik inancına ilişkin zihinsel örüntüler ifade edilmektedir. Son olarak *kendine güvenme (öz güven) eğilimi*, belirlenen hedefe yönelik bir iş veya eylemin gerçekleştirilebilme durumuna yönelik yetenek, mevcut potansiyel ve yargılara ilişkin zihinsel örüntüleri ifade eder. Buradan hareketle bireyin merak ettiği bir konuda bilgi edinmesi için itici bir güç olan keşfetme ve anlamlandırmaya yönelik zihinsel süreçlere vurgu yapılması, karşılaştığı bir zorlukla yılmadan süreci devam ettirmek için çaba göstermesi ve yürüttüğü süreçten emin olması, kendine inanması bakımından bilgi edinme ile söz konusu eğilimlerin ilişkili olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

TYMM' nin sosyal eğilimler kategorisi altında yer alan empati, sorumluluk, girişkenlik ve güven eğilimlerinin bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre *empati eğilimi*, bireyin çevresindeki kişilerin duygu ve düşüncelerini hissederek ve süreçte içselleştirerek dönüt vermesi şeklinde açıklanmıştır. Bununla birlikte *sorumluluk eğilimi*, bireyin üstlendiği görevi

zamanında ve doğru şekilde yaparak eylemlerin sonuçlarını üstlenmesi gerektiği şeklinde açıklanmıştır. *Girişkenlik eğilimi* ise, bireyin kendisi dışındaki kişilerin haklarına saygılı olma kaidesiyle istenileni ya da istenilmeyeni belirleyebilme gücüne yönelik süreç bileşenleri şeklinde ifade edilmiştir. Son olarak *güven eğilimi*, bireyin ulaşmayı arzuladığı hedefine ulaşabilmek için karşısındakinin niyet veyahut davranışlarının ahlaka uygun, adaletli, yapıcı ve fayda sağlaması açısından öngörülebilir olma inancına ilişkin süreç bileşenleri şeklinde açıklanmıştır. Buradan yola çıkarak sosyal eğilimlerin bireyin doğru bilgiye ulaşma sürecini içselleştirerek sağlıklı şekilde yürütebilmesi, üstlendiği görevi layıkıyla yerine getirmede gerekli zihinsel örüntülere sahip olması, ulaşmak istediği bilginin sınırlarını belirleyebilmesi bakımından bilgi edinme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

TYMM' nin entelektüel eğilimler çerçevesinde odaklanma, gerçeği arama, açık fikirlilik, soru sorma ve şüphe duyma eğilimlerinin bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre *odaklanma eğilimi* modelde bireyin hedefine ulaşma noktasında sarf etmesi gereken çabanın gerek zihinsel gerekse bedensel olarak en iyi düzeyde kullanılmasına ilişkin süreç bileşenlerini ifade etmektedir. *Gerçeği arama eğilimi*, bireyin gerçeğe ulaşabilmesi için nesnel ve dürüst bir yaklaşım benimseyerek sorgulama ve doğruya ulaşmada kararlı bir şekilde hareket edebilmesidir. Bununla birlikte *açık fikirlilik eğilimi*, bireyin karşılaştığı çeşitli olay ya da durumlar karşısında meraklı, saygılı ve ön yargısız şekilde bakabilmesini ve farklı deneyimler, fikirler ve önerilere açık olabilmesi şeklinde belirtilmiştir. *Soru sorma eğilimi* ise, bireyin kendisine, çevresine ve evrene yönelik bilme ve anlama ihtiyacı için özgür bir şekilde sorgulama yapabilmesidir. Öte yandan *şüphe duyma eğilimi*, bireyin kendisine sunulan bilgi karşısında emin olamaması halinde bilgiyi parçalara ayırarak bilginin her bir aşamasında yürütülen süreçleri kontrol ederek emin olduğu süreçte bir üst aşamaya çıkmasını hedeflemesidir.



Şekil 3 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli alan becerilerinde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgi edinmenin yeri

Şekil 3 incelendiğinde modelin IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgi edinmeye yönelik modelin alan becerileri kategorisinde matematiksel alan becerisi, fen bilimleri alan becerisi ve sosyal bilimler alan becerilerinde yer aldığı görülmektedir. Bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilen alan becerilerinin süreç bileşenlerine ilişkin bulgular aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır:

TYMM matematiksel alan becerileri başlığı altında veri ile çalışma ve veriye dayalı karar verme becerisi ve matematiksel araç ve teknoloji ile çalışma becerisinin bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu becerilere bakıldığında *veri ile çalışma ve veriye dayalı karar verme becerisinde*, istatistiksel problemi belirleme, verileri toplama ve analize hazırlama şeklinde alt becerileri bünyesinde barındırdığı ve bu becerilerde bireyin bilgi edinme bakımından istatistiksel bir araştırma halinde veriye dayalı araştırma sorusu oluşturmaya vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra verileri toplama ve analize hazırlamada bireyin verileri toplamak için plan yapmasına dikkat çekilmiştir. *Matematiksel araç ve teknoloji ile çalışma becerisinde* ise, matematiksel araç ve teknolojiye yararlanma alt becerisine yer verilerek burada bireyin süreçte ihtiyaç duyduğu çeşitli araç ve teknolojiyi bilmesine vurgu yapılmıştır. Buradan hareketle matematiksel alan becerisinde bireyin ihtiyaç duyduğu verileri elde etmesi, bu verilere dayalı olarak araştırma sorusu oluşturabilmesi ve ihtiyaç halinde gerekli teknolojiye istifade edebilmesi bakımından bilgi edinme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

TYMM'nin fen bilimleri alan becerilerinden bilgi edinmeye ilişkin bilimsel gözlem becerisine ve kanıt kullanma becerisine yer verildiği görülmektedir. Buna göre modelde *bilimsel gözlem becerisinde* nitelikleri tanıma, verileri toplayıp kaydetme ve bunları açıklama alt becerilerinin bilgi edinme ile ilişkili olduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan kanıt kullanma becerisinde kanıt kullanma şeklinde bir alt beceriye yer verilerek burada veri toplama, toplanılan verilerden bir set oluşturarak bunları açıklama şeklindeki bileşenlerin yer alması bakımından bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak TYMM'de yer alan sosyal bilimler becerileri kategorisinde kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, sosyal katılım, girişimcilik, mekânsal düşünme, coğrafi sorgulama, coğrafi gözlem ve saha çalışması, harita, tablo, grafik ve/veya diyagram becerisi ile eleştirel sosyolojik düşünme becerilerinin bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre *kanıta dayalı sorgulama ve araştırma becerisinin* altında mekâna dayalı soru sorma ve kaynaklardan bilgi toplama alt becerilerinin yer aldığı görülmüştür. Söz konusu becerilere bakıldığında mekâna dayalı soru sorma becerisinde bireyin merak ettiği bir problemi ya da konuyu belirleyebilmesine dikkat çekmesi bakımından bilgi edinme ile yakından ilişkili olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte kaynaklardan bilgi toplama becerisinde ise bireyin araştıracağı ya da kullanacağı kaynakları belirleyebilmesi, bu kaynakların bilgi ihtiyacına olan uygunluğu hakkında karar verebilmesi ve bu kaynaklardaki bilgileri bulup, açıklayıp, kaydedebilmesi şeklindeki süreç bileşenlerine yer verilmesi bakımından bilgi edinme ile ilişkili olduğu görülmüştür. *Sosyal katılım ve girişimcilik becerilerinin* ortak alt becerisi olan sorgulama becerisinde bireyin merak ettiği bir konuyu tanımlayarak, 5N1K çerçevesinde sorular sorabilmesi ve bilgi toplayabilmesi bakımından bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan *mekânsal düşünme becerisinin* alt becerilerinden biri olan mekânın coğrafi koşullarını tanımlama ve mekânsal etkiyi sorgulama alt becerilerinin bilgi edinme ile yakından ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Öyle ki söz konusu becerilerde mekânın coğrafi koşulları ve mekânın diğer mekanlar üzerindeki etkisi hakkında bilgi toplamaya dikkat çekilmesinden ötürü bilgi edinme ile yakından ilişkili olduğu yorumunu yapmak mümkündür. Bilgi edinme ile yakından ilişkili olan bir diğer beceri

ise *coğrafi sorgulama becerisidir*. Bu beceri de coğrafi sorular sorma ve coğrafi bilgi toplama şeklinde alt becerilere yer verildiği ve bu becerilerin bireyin merak ettiği coğrafi olgu/olay ve mekanları tanımlama, bunlar hakkında soru sorma ve ilişkili bilgileri bulma bakımından bilgi edinme ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. *Coğrafi gözlem ve saha çalışması becerisinin* alt becerileri arasında yer alan coğrafi gözlem ve çalışma sahası için hazırlık yapma ve uygulamanın coğrafi sorular sorma, çalışma sahası için ön bilgi toplama ve bunu uygun veri araçları ile yapma bakımından bilgi edinme ile yakından ilişkili olduğu görülmüştür.

TYMM 'nin sosyal bilimler alan becerileri altında yer alan harita becerisi bilgi edinme ile yakından ilişkili olan bir diğer beceridir. Bu beceri altında yer alan harita oluşturma becerisinin bireyin oluşturacağı haritanın amacını belirleyebilmesi, bunun için gerekli olan yöntem, araç-gereci seçerek kullanabilmesi ve verileri toplaması bakımından bilgi edinme becerisi ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Benzer şekilde *tablo grafik, şekil ve/veya diyagram becerisi* altında yer alan tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram hazırlama alt becerisi de konu hakkında amacı belirleyerek bunun için gerekli verileri toplamaya dikkat çekmesi sebebiyle bilgi edinme ile alakalı olduğu görülmüştür. Son olarak *eleştirel sosyolojik düşünme becerisi* altında yer alan sorgulama alt becerisinin bireyin merak ettiği konuyu tanımlaması ve bunun hakkında 5N1K çerçevesinde sorular sorarak bilgi toplamasına vurgu yapmasından ötürü bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1 Türkiye yüzyılı maarif modeli sosyal-duygusal öğrenme becerilerinde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgi edinme becerisinin yeri

Benlik Becerileri	Kendini Tanıma (Öz Farkındalık Becerisi)	SDB1.1.SB1. Öğreneceği yeni konu/kavram veya bilgiyi nasıl öğrendiğini belirleme
----------------------	---	---

Tablo 1 incelendiğinde sosyal-duygusal öğrenme becerilerinden biri olan *benlik becerilerinde* kendini tanıma (öz farkındalık becerisi) alt becerisinin bireyin öğrenme gereksinimi duyduğu yeni konu veyahut kavrama ilişkin ihtiyaç duyduğu bilgiye nasıl erişim sağlayacağına vurgu yapılmasından ötürü bilgi edinme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

2. IFLA Bilgi Okuryazarlığına Göre Bilgiyi Değerlendirme Boyutunun Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metnindeki Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum



Şekil 4 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kavramsal becerilerde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgiyi değerlendirmenin yeri

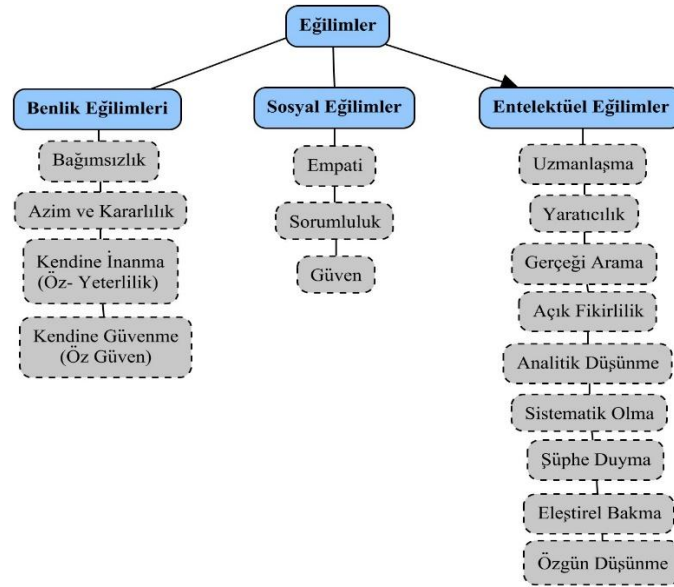
Şekil 4 incelendiğinde IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgi değerlendirmenin modelin kavramsal beceriler başlığı altında bütünleşik beceriler ve üst düzey düşünme becerileri başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Bilgi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilen kavramsal becerilerin sahip olduğu alt beceriler ve bu becerilere ilişkin süreç bileşenleri aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır:

TYMM'nin bütünleşik beceriler başlığı altında çelişki giderme, gözlemleme, özetleme, çözümleme, sınıflandırma, karşılaştırma, sorgulama, genelleme, çıkarım yapma, gözleme dayalı tahmin etme, mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme, yapılandırma, yorumlama ve yansıtma becerilerinin bilgiyi değerlendirmeye ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna ilaveten muhakeme (akıl yürütme), değerlendirme, tartışma, mantıksal denetleme ve sentezleme becerilerinin de bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bütünleşik beceriler kategorisinde yer alan becerilerden biri olan *çelişki giderme becerisinde*, bireyin olaylar

veyahut durumlar arasındaki tutarsızlığın nerede olduğunu belirleyebilmesi, amacına ulaşmada olası yolları araştırması, uygun yolu seçerek harekete geçmesi ve ulaştığı çözümü değerlendirmesi şeklindeki süreç bileşenlerine yer vermesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte *gözlemlenen* nesne veyahut olaya ilişkin özelliklerin sınıflandırılması ve kaydedilmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. *Özetleme becerisinde* bir metin veyahut konu hakkında çözümleme yapılmasına ve bunun sınıflandırılmasına; *çözümleme becerisinde* nesne ya da olaylara ilişkin parçaların tespit edilerek bunlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesine dikkat çekilmesinden ötürü bu alt becerilere ait açıklanan süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirmeyle ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte *sınıflandırma becerisinde* bireyin nesne, olgu ve olaylara ilişkin değişkenleri belirleyerek bunları sınıflandırması ve etiketlemesi şeklinde süreç bileşenlerine yer verilmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Öte yandan söz konusu kategori altında yer alan *karşılaştırma becerisinde* birden fazla kavram ve duruma ait özellikleri belirleyerek bunlar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları listelemeye ilişkin süreç bileşenlerine yer verilmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. *Sorgulama becerisinde* bireyin eriştiği bilgiyi değerlendirmesine, *genelleme becerisinde* bilgiye eriştiği konu ya da durum hakkında ortak olan ve olmayan özellikleri belirmesine vurgu yapıldığı için bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Öte yandan söz konusu kategori altında yer alan *çıkarım yapma becerisinde* bireyin mevcut bilgisi dahilinde varsayımda bulunması, bunlar arasındaki örüntüleri listelemesi, karşılaştırması, önerme sunması ve değerlendirmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile yakından ilişkilidir. *Gözleme dayalı tahmin etme becerisinde* ise bireyin mevcut konu olay veyahut bir duruma ilişkin ön gözlem veya deneyimini ilişkilendirebilmesine, buna ilişkin çıkarım yapabilmesine ve konu hakkında yargıda bulunabilmesine dikkat çekildiği görülmüştür. *Mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme becerisinde* ise bireyin elde etmiş olduğu verilerden hareketle hesaplama yapması ve bunun üzerinden ileriye yönelik yargıda bulunması söz konusudur. *Yapılandırma becerisinde* diğer becerilerde olduğu gibi mevcut olay veya bir konuyu inceleyerek hiyerarşik, nedensel ya da mantıksal ilişkiyi ortaya koymanın, bu ilişkilere dair uyumlu bir bütün oluşturabilmenin açıklandığı görülmektedir. *Yorumlama becerisinde* bireyin bir konuyu incelemesine ve bunu bağlamdan kopmadan dönüştürmesine; *yansıtma becerisinde* deneyimini gözden geçirmesine, buna ilişkin çıkarımda bulunmasına ve çıkarımlarını değerlendirmesine dikkat çekildiği görülmüştür. *Muhakeme (akıl yürütme) becerisinde*, tümevarımsal ve analogik akıl yürütme becerisine dikkat çekildiği; *değerlendirme becerisinde* bireyin bir olay hakkında ölçüt belirlemesi, bu ölçüte uygun ölçme yapması, sonuçları belirlediği ölçütlerle karşılaştırması ve bir yargıda bulunması ifade edilmektedir. *Tartışma becerisinde* ise bireyin mantıksal temellendirme yapması, mantıksal çelişki veya tutarsızlıkları tespit etmesi, bunları kabul etmesine dikkat çekildiği görülmektedir. *Mantıksal denetleme becerisinde*, önerileri dönüştürmek, ölçüt bağlamında kuralları uygulamak ve yargıda bulunmaya dikkat çekilmiştir. Öte yandan *sentezleme becerisinde* bireyin parçaları belirlemesi ve bunlar arasında ilişki kurmasına dikkat çekildiği tespit edilmiştir.

TYMM'nin üst düzey düşünme becerileri başlığı altında karar verme, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin süreç bileşenlerinde bilgiyi değerlendirme dikkat çekildiği tespit edilmiştir. Buradan hareketle modelde yer alan becerilerin süreç bileşenlerine bakıldığında *karar verme becerisinde* bireyin alacağı karar(lar)da olası önerme/seçenekleri düşünmesine ve buna uygun seçenekler oluşturmaya, alternatif seçeneklere dair denetleme yapıp seçim yapmasına ve aldığı karar üzerinde yansıtma yapmasına dikkat çekildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte *problem çözme becerisinde* bireyin problem çözme sürecinde gözleme dayalı

bilgi ya da veri hakkında tahminde bulunmasına, problemin çözümüne yönelik akıl yürütmesine ve bunun hakkında değerlendirme yapmasına dikkat çekildiği görülmüştür. Son olarak *eleştirel düşünme* becerisinde bireyin bir olay ya da problem durumunu sorgulaması, sorguladığı olay ya da durum hakkında akıl yürütmesi ve buradan ulaştıklarına dair çıkarımda bulunması şeklinde süreç bileşenlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Buradan hareketle üst düzey düşünme becerilerinde bireyin kararlarında farklı seçenekleri değerlendirebilmesine, akıl yürütme süreçlerini etkili şekilde kullanabilmesine, olay ya da durumları eleştirel gözle değerlendirerek çıkarımda bulunmasına dikkat çekilmesi bakımından ilgili beceriler ve bunlara dair süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirme ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.



Şekil 5 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli eğilimlerde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgiyi değerlendirmenin yeri

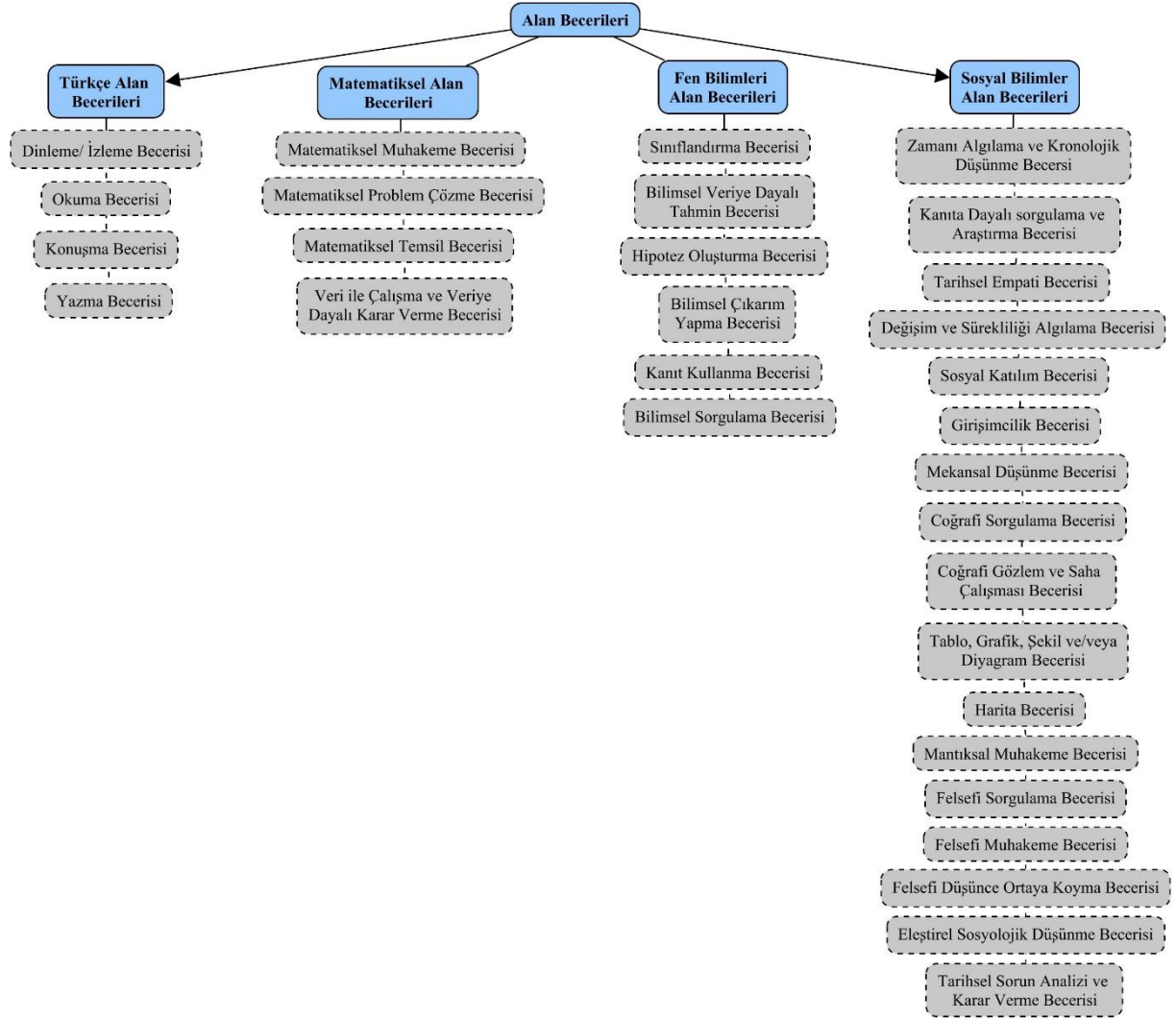
Şekil 5 incelendiğinde IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgi değerlendirme modelin eğilimler başlığı altında benlik eğilimleri, sosyal eğilimler ve entelektüel eğilimler şeklinde yer aldığı görülmektedir. Buna göre bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilen eğilimlerin kendi içinde barındırdığı diğer eğilimlere ilişkin açıklamalar aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır:

TYMM'nin benlik eğilimleri başlığı altında bağımsızlık, azim ve kararlılık, kendine inanma (öz yeterlilik) ve kendine güvenme (öz güven) eğilimlerinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda *bağımsızlık eğilimi*, bireyin özgürce seçimler yapabilmesi ve eylemlerinin sorumluluğunu alabilmesi şeklindeki zihinsel örüntülerdir. *Azim ve kararlılık eğilimi*, bireyin bir eylemi gerçekleştirmede ki gayreti ve bu konudaki her türlü zorluğa karşı yılmadan gerçekleştirdiği zihinsel örüntüleri ifade eder. Bununla birlikte *kendine inanma eğilimi* ise, bireyin belirlenen hedefleri gerçekleştirme sürecinde gerekli eylemleri planlama ve yürütme becerisine olan kişisel inancına yönelik zihinsel örüntüler şeklinde açıklanmaktadır. *Kendine güvenme eğilimi*, bireyin bir hedefin, işin veya eylemin gerçekleştirebileceğine ilişkin yeteneğe, kapasiteye ve yargılara olan inancına ait zihinsel örüntülerini ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak benlik eğilimlerinin bireyin zorluklar karşısında kendine inanarak eylemlerinin sonuçlarına ilişkin sorumluluğu almasının ve bu süreci yürütürken kendisine inanmasının bilgiyi doğru bir şekilde değerlendirmesine katkı

sağlayacağı düşüncesinden hareketle bilgiyi değerlendirmeye yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

TYMM'nin sosyal eğilimler kategorisinde yer alan *empati eğiliminde*, bireyin çevresindeki kişilerin duygu ve düşüncelerini hissederek içselleştirip dönüt vermesi şeklindeki zihinsel örüntülere yer verilmektedir. Bununla birlikte *sorumluluk eğiliminde* bireyin üstlendiği görevin ve aldığı kararların sonuçlarını üstlenerek buna ilişkin hesap verebilmesine ve *güven eğiliminde* bireyin arzulanan bir amaca ulaşmak için karşı tarafın niyet veya davranışlarının ahlaka uygun, adaletli, yapıcı ve fayda sağlaması şeklindeki zihinsel örüntülere yer verilmiştir. Dolayısıyla bireyin bilgiyi değerlendirmede etkili karar alabilmesine yardımcı olması, aldığı kararların sorumluluğunu üstlenmesi ve süreci mümkün olduğunca yapıcı bir şekilde götürerek ahlaka uygun çerçevede nihayete erdirmesine yardımcı olması bakımından bilgiyi değerlendirme ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Son olarak entelektüel eğilimlerde uzmanlaşma, yaratıcılık, gerçeği arama, açık fikirlilik, analitik düşünme, sistematik olma, şüphe duyma, eleştirel bakma ve özgün düşünme eğilimlerinin bilgi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu eğilimlerde bilgi değerlendirmeye bakıldığında *uzmanlaşma eğiliminin*, bireyin belirli bir alanda verimini artırması, beceri ve bilgilerini söz konusu alana yoğunlaştırılmasına yönelik çabasını ifade etmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bununla birlikte *yaratıcılık eğiliminin* bireyin farklı açılardan olaylara bakabilme yeteneği ile geçmiş deneyimleri de işe katarak alışlagelmiş kalıpların dışında yeni durumlara uyum sağlayarak özgün ürün, fikir üretilmesine ve problemlere çözümler oluşturmaya ilişkin zihinsel örüntüleri ifade etmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu saptanmıştır. *Gerçeği arama* eğiliminde bireyin gerçeği bulabilmesi için nesnel ve dürüstçe bir yaklaşıma sahip olmasına, sorgulama ve doğruya ulaşmak için kararlılıkla hareket etmesine ilişkin zihinsel örüntüleri ifade etmesi bakımından bilgiyi değerlendirmeye ilişkili olduğu görülmüştür. *Açık fikirlilik* eğiliminde bireyin olay ve durumlarla kalıpların dışına çıkarak meraklı, saygılı ve önyargısız bir yaklaşıma sahip olması, sorgulama ve doğruya ulaşmak için kararlılıkla hareket etmesi şeklindeki zihinsel örüntülerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan *analitik düşünme* eğiliminin bireylerin problemlerin çözümünde meydana gelebilecek durumları öngörerek nesnel kanıtlar kullanma ve akıl yürütme yoluyla çözüme ulaşılabilmesi yönünden; *sistematik olma* eğiliminin ise bireyin çeşitli durumların belirli bir yöntemle düzenli, örgütlü, odaklı ve gayretli şekilde ele alınması yönünden bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. *Şüphe duyma* eğiliminin bireyin kendisine sunulan bir bilgi karşısında hissettiği emin olamama durumundan hareketle bu bilgiyi en küçük parçalarına kadar bölmesini ve her aşamada işlemlerini kontrol ederek emin olduğu her adımda bir üst basamağa çıkmasını hedefleyen zihinsel örüntüleri ifade etmesi bakımından bilgi değerlendirme becerisiyle ilişkili olduğu görülmüştür. *Eleştirel bakma* eğiliminin bireyin bir düşünce, argüman ve bilginin doğruluğunu değerlendirmesi, karşılaştırması, ifadeler arasında bir çelişki olup olmadığını yargılaması ve bunun güvenilir olmasına ilişkin zihinsel örüntüleri ifade etmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Son olarak *özgün düşünme* eğilimi bireyin olaylara özgün bir bakış açısıyla bakabilmesine, sezgilerin ve yaratıcı hayal gücünün kullanılabilmesine ve bu bağlamda ilginç ve farklı fikirler üretilmesine ilişkin zihinsel örüntüleri açıklaması yönünden bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür.



Şekil 6 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli alan becerilerinde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgiyi değerlendirmenin yeri

Şekil 6 incelendiğinde IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgi değerlendirme becerisinin modelin alan becerileri başlığı altında bulunan Türkçe alan becerileri, matematiksel alan becerileri, fen bilimleri alan becerileri ve sosyal bilimler alan becerileri başlığı altında yer aldığı görülmektedir. Bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilen alan becerilerinin sahip olduğu alt beceriler ve bu becerilere ait süreç bileşenleri aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır:

TYMM'nin Türkçe alan becerileri kategorisinde dinleme/izleme, okuma, konuşma ve yazma becerisinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre söz konusu alan becerilerinin içeriğinde yer alan *dinleme/izleme becerisi ile okuma becerisinin* altında yer alan anlam oluşturma ve çözümleme becerilerinde bireyin çıkarım yapma, karşılaştırma yapma, sınıflandırma, parçaları belirleme ve bunlar arasındaki ilişkileri ortaya koyma şeklindeki süreç bileşenlerine yer vermesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. *Konuşma becerisi ve yazma becerisinde* içerik oluşturma becerisi yer almakta ve bu beceri de bireyin karşılaştırma, sınıflandırma yapabilmesi ve edindiklerini yeniden ifade etmesine vurgu yapması ve tepki vermesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Matematiksel alan becerilerinde yer alan matematiksel muhakeme becerisi, matematiksel problem çözme becerisi, matematiksel temsil becerisi, veri ile çalışma ve veriye dayalı karar verme becerisinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Buna göre söz konusu becerilerin süreç bileşenleri incelendiğinde *matematiksel muhakeme becerisinde ve matematiksel problem çözme becerisinde* yer alan çözümleme ve çıkarım yapma becerilerinin bilgi değerlendirme becerisi ile ilişkilendirildiği ve söz konusu becerilerde bireyin nesne, olgu ve olaylara ilişkin parçaları belirleyerek bunlar arasındaki ilişkileri ortaya koymak, mevcut bilgisi doğrultusunda varsayımda bulunarak örüntüleri listeleyip, bunları karşılaştırmak, önermeler sunmak ve değerlendirmenin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. *Matematiksel temsil becerisinde* yer alan matematiksel temsilleri değerlendirme becerisinin süreç bileşenlerine bakıldığında bireyin matematiksel temsili analiz etmesi, bunları karşılaştırması ve yargıda bulunmasına ilişkin ifadelerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. *Veri ile çalışma ve veriye dayalı karar verme becerisi* altında yer alan veri toplama ve analize hazırlama ve bulgulara ulaşma becerilerinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu ve bu becerilerde açıklanan süreç bileşenlerine bakıldığında bireyin verileri toplamak için plan yapması, bu verileri toplayarak analiz etmesi, bulguları analiz yöntemini seçerek analiz etmesinin söz konusu beceri ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Fen bilimleri alan becerilerine bakıldığında sınıflandırma, bilimsel veriye dayalı tahmin, hipotez oluşturma, bilimsel çıkarım yapma, kanıt kullanma ve bilimsel sorgulama becerilerinin ve bu beceriler kapsamında açıklanan süreç bileşenlerinde yer alan ifadelerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre *sınıflandırma becerisi* altında yer alan sınıflandırma becerisinin ve bu becerinin açıklandığı süreç bileşenlerinde bireyin nitelikleri tanımlamasına, ayırıştırmasına ve etiketlemesine ilişkin zihinsel örüntüleri ifade ettiği açıklanmıştır. *Bilimsel veriye dayalı tahmin etme becerisinde* aynı şekilde yer alan bilimsel veriye dayalı tahminde bireyin verilere veyahut ön bilgilere dayalı önerme oluşturmaya, bu önermeleri karşılaştırması, hesaplayarak tahminde bulunup sorgulamasına ilişkin zihinsel örüntüleri ifade etmektedir. *Hipotez oluşturma becerisinde* yer alan hipotez oluşturmada bireyin değişkenleri belirleyip bunları kontrol etmesine yönelik süreç bileşenlerine yer vermesi; *bilimsel çıkarım yapma becerisinde* yer alan bilimsel çıkarım yapma becerisinde verileri yorumlama ve değerlendirme şeklinde süreç bileşenlerine bakıldığında bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. *Kanıt kullanma becerisinde* bireyin elde ettiği veriden hareketle açıklamada bulunması söz konusu iken *bilimsel sorgulama becerisinde* benzer şekilde verileri analiz ederek yorumlama, kanıta dayalı olarak açıklama yapma, çözüm üretmek değerlendirme söz konusudur. Buradan hareketle söz konusu becerilerin bilimsel sorgulama, bilimsel çıkarım yapma ve bu süreçte bireyin ön bilgilerini kullanarak karşılaştırma yapması ve tahmin bulunmasına yönelik ifadelerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal bilimler alan becerilerinde zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal katılım, girişimcilik, mekânsal düşünme, coğrafi sorgulama becerilerinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte coğrafi gözlem ve saha çalışması, harita, tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram, mantıksal muhakeme, felsefi sorgulama, felsefi muhakeme, felsefi düşünce ortaya koyma, eleştirel sosyolojik düşünme ve tarihsel sorun analizi ve karar verme becerilerinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. *Zamanı algılama ve kronolojik düşünme becerisinde* yer alan karşılaştırma ve değerlendirme becerilerinin ve bu becerilerin açıklandığı süreç bileşenlerinde bilgiyi değerlendirmeye yer verildiği tespit edilmiştir. Bahsi geçen süreç bileşenlerine bakıldığında bireyin birden fazla

kavram ve duruma ilişkin özellikleri, bunlara ilişkin benzerlik ve farklılıkları belirlemesi açıklanmaktadır. Öte yandan değerlendirme becerisinde bireyin olay/dönem ve kavramları ölçütlerle karşılaştırması ve buna ilişkin yargıda bulunmasına ilişkin açıklama yapılmakta ve bu bileşenlerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. *Kanıtı dayalı sorgulama ve araştırma becerisinde* yer verilen kaynağı inceleme, kaynağı sorgulama ve kaynağı yorumlama becerilerine yer verilmiş ve bu becerilerde açıklanan süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre kaynağı inceleme becerisi bireyin kaynağı temel unsurlarını belirlemesine, kaynağa dair sorgularken temel kavramları tanımlaması şeklinde açıklanırken, kaynağı sorgulama becerisi süreç bileşenlerinde bireyin kaynağın sınırlılıkları hakkında sorular sorması ve bunlardan çıkarım yapması şeklinde açıklanmıştır. Öte yandan kaynağı yorumlama becerisinin süreç bileşenlerinde bireyin kaynağın içeriğini incelemesi, kaynağı bağlamdan kopmadan dönüştürmesi ve olay/konuyu anlamı değiştirmeyecek şekilde kendi ifadesiyle yeniden yorumlaması şeklinde açıklandığı görülmüştür. Kanıtı dayalı ürün oluşturma ve paylaşma becerisinin süreç bileşenlerinde ise bireyin kanıtlara dayalı çıkarım yapması açıklanmıştır.

Tarihsel empati becerisinde tarihsel bağlamsallaştırma ve yapılandırma becerilerinin ve bu becerilerin süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre tarihsel bağlamsallaştırma becerisi bireyin tarihsel aktör/olay/durumu kanıtlara dayalı analiz etmesi, dönemin/zamanın/mekânın koşullarını fark ederek bunları günümüz koşulları ile kıyaslaması ve ait olduğu döneme göre ifade etmesi şeklinde açıklanmıştır. Yapılandırma becerisi bireyin mevcut olay ya da durumları inceleyerek çıkarım yapması ve kendi bilgisiyle ulaştığı çıkarıma yönelik öznel ifadelerde bulunması şeklinde açıklanmıştır.

Değişim ve sürekliliği algılama becerisinde karşılaştırma ve değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlama becerilerinde ve bu becerilerin süreç bileşenlerinde bilgiyi değerlendirme ilişkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda karşılaştırma becerisinde bireyin belirlenen özelliklere ilişkin benzerlikleri ve farklılıkları listelemesi şeklinde açıklandığı görülmüştür. Öte yandan değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlama becerisi bireyin değişim ve sürekliliği etkilediği unsurlar bağlamında incelemesi, bunları sorgulaması ve neden ve sonuçlarını yeniden ifade etme şeklinde açıklanmıştır. Buna göre bireyin edindiği bilgileri etkili değerlendirmesinde benzerlik ve farklılıkları tespit ederek değişim ve sürekliliğin neden ve sonuçlarını yeniden ifade etme noktasında bilgiyi değerlendirme ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Sosyal katılım becerisinde sorgulama, müzakere etme becerilerinin ve bu becerilere ait süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda sorgulama becerisinin süreç bileşenlerinde bireyin toplanan bilgilerin doğruluğunu kabul etmesi, müzakere etme becerisinin ise bireyin görüşlerini karşılaştırması, çözüm araması ve görüşünü düzenlemesi şeklinde açıklandığı tespit edilmiştir.

Girişimcilik becerisinde sorgulama, gözleme dayalı tahmin etme ve riskleri değerlendirerek karar verme becerileri ve bu becerilerin süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirmeye ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda sorgulama becerisi, bireyin topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirerek çıkarım yapması; gözleme dayalı tahmin etme becerisi, mevcut olay/duruma yönelik çıkarım yapması, bunlara ilişkin yargıda bulunması şeklinde açıklanmıştır. Benzer şekilde riskleri değerlendirerek karar verme becerisi bireyin olası problemleri tespit etmesi, analiz etmesi, alınacak tedbirlere ilişkin öneride bulunması, gerekçeli yargıda bulunması şeklinde açıklanmıştır.

Mekansal düşünme becerisinde mekânın coğrafi koşullarını tanımlama, mekânsal bağlantıları çözümüleme, mekânsal etkiyi sorgulama, mekânsal bölge belirleme/çizme ve mekânsal hiyerarşiyi çözümüleme becerilerinin bilgiyi değerlendirme ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca mekânsal geçişle ilgili çıkarımda bulunma, mekânsal analogi yapma, mekânsal deseni algılama becerilerinin de söz konusu beceri ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu kapsamda mekânın coğrafi koşullarını tanımlama becerisinde bireyin mekânın coğrafi koşullarını sınıflandırması ve bunları görselleştirmesi bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Mekansal bağlantıları çözümüleme becerisinde bireyin mekânın diğer mekanlarla sahip olduğu bağlantıları (doğal ve beşerî) ve bunlar arasındaki ilişkileri belirlemesi bakımından bilgiyi değerlendirme becerisine ait süreç bileşenlerini içerdiği tespit edilmiştir. Mekansal karşılaştırma becerisinde bireyin mekânsal koşullarını tanımlaması, benzer ve farklı koşullarını listelemesi bakımından bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Mekansal etkiyi sorgulama becerisi mekânın diğer mekanlar üzerindeki etkisi ile elde ettiği bilgileri düzenlemesi, mekânın diğer mekanlar üzerindeki etkisini çözümülemesi ve bunlara ilişkin çıkarımda bulunması şeklinde açıklanmıştır. Öte yandan mekânsal bölge belirleme/çizme becerisi benzer özellikler gösteren mekanların dağılımlarını belirlemek ve bu mekanların sınırlarını çizmek; mekânsal hiyerarşiyi çözümüleme becerisi ise bir mekânda yer alan olay, olgu, durum veya mekanların hiyerarşik özelliklerini ve bunlar arasındaki ilişkiyi belirleme şeklinde açıklanmıştır. Mekansal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunma becerisi ise, koşulları bilinen mekanlar arasındaki geçişin nasıl gerçekleştiğini belirleme, mekânsal geçişte coğrafi özellikler ve mekânsal geçişte komşu coğrafi özellikleri karşılaştırma, mekânsal geçişle ilgili önerilerde bulunmak ve bu geçişleri değerlendirme şeklinde açıklanmıştır. Mekansal analogi yapma, birden fazla mekânı gözlemleme, bu mekanların niteliklerini tespit etme ve bunların birbirleri ile olan benzerliklerinden çıkarımda bulunma; mekânsal deseni algılama, bir mekandaki olay, konu veya mekanları belirleme, inceleme ve düzenleme şeklinde açıklanmıştır. Son olarak mekânda desenlenen farklı coğrafi olay, olgu, konu veya mekanları çözümüleme becerisi mekandaki farklı olay, olgu, konu veya mekanları belirleme ve bunlar arasındaki ilişkileri tespit etme süreç bileşenleri şeklinde açıklanmıştır. Buradan yola çıkarak bireyin mekânı inceleyerek diğer mekanlar ile arasındaki benzerlik ve farklılıkları tespit etmesi, bunlara ilişkin çıkarımda bulunması ve mekanlar arasındaki geçişlere ilişkin önerilerde bulunmasının bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

Coğrafi sorgulama, coğrafi bilgileri düzenleme, coğrafi bilgileri çözümüleme, coğrafi sonuçlara ulaşma ve bunları paylaşma alt becerilerinin ve süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirme becerisiyle ilişkili olduğu görülmüştür. Coğrafi bilgileri düzenleme becerisinde bireyin coğrafi bilgileri sınıflandırması, görselleştirmesi, birleştirmesi ve bunlardan elde ettiği bilgiyi coğrafi sorgulama açısından değerlendirmesi şeklinde açıklanmıştır. Bununla birlikte coğrafi bilgileri çözümüleme becerisinde bireyin parçaları birleştirme ve bunlar arasındaki ilişkiyi belirlemesi şeklinde açıklandığı görülmüştür. Coğrafi sonuçlara ulaşma ve bunları paylaşma becerisinde ise bireyin coğrafi bilgilerden örüntüler bulması, bu örüntülere ilişkin önermelerde bulunarak karşılaştırma yapması, coğrafi soruları cevaplayarak alternatif çözüm önerileri sunması şeklinde belirtilmiştir. Buradan hareketle modelde coğrafi sorgulama becerisine ilişkin belirtilen alt becerilerde bireyin coğrafi bilgileri sınıflandırması, elde ettiği bu bilgiler arasındaki ilişkiyi tespit etmesi ve bunların görselleştirilmesine dikkat çekilmesi bakımından bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Coğrafi gözlem ve saha çalışması becerisinde, coğrafi gözlem ve çalışma sahasından elde edilen bilgileri düzenleme, coğrafi gözlem ve çalışma sahasından elde edilen bilgileri çözümüleme ve coğrafi gözlem ve saha çalışması verilerine dayalı tahminde bulunma

becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Coğrafi gözlem ve saha çalışma sahasından elde edilen bilgileri düzenleme becerisinde bireyin verileri sınıflandırması, görselleştirmesi ve birleştirmesi şeklinde süreç bileşenlerine yer verildiği görülmüştür. Coğrafi gözlem ve çalışma sahasından elde edilen bilgileri çözümleme becerisi ise parçaları birleştirmek, parçalar arasındaki ilişkileri belirlemek yönünde açıklanmıştır. Öte yandan coğrafi gözlem ve saha verilerine dayalı tahminde bulunma becerisi bireyin coğrafi gözlem ve saha çalışması verilerinden çıkarım yapması, bu verilere ilişkin çıkarımda bulunması şeklinde açıklanmıştır. Buradan hareketle coğrafi gözlem ve çalışma sahasına ilişkin bireyin çıkarımda bulunmasıyla edindiği bilgi ve deneyimleri değerlendirmesi bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili yorumunu yapmak mümkündür.

Harita becerisinde haritayı çözümleme ve haritadan çıkarım yapma becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bahsi geçen beceriler incelendiğinde haritayı çözümleme becerisi haritada yer alan olay, olgu ve/veya mekanlara ilişkin özellikleri ve ilişkileri belirlemek şeklinde açıklanırken, haritadan çıkarım yapma becerisi haritada yer alan olay, olgu veya mekanların özellikleri, konumları, dağılımları, değişimleri veya harita türü ile ilgili çıkarım yapması şeklinde açıklanmıştır. Buna göre modelde bilginin görsel şekilde ifade edildiği haritalardan doğru ve etkili çıkarımlarda bulunabilmeleri için haritadaki mekanların özelliklerini bilerek bu mekanlar arasındaki ilişkileri belirleyebilmelerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram becerisi altında tablo grafik, şekil ve/veya diyagram okuma ve yorumlama ve tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram hazırlama becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Modeldeki ilgili beceriler incelendiğinde tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram yorumlama becerisi içinde yer alan unsurları çözümleme, bunlardan sonuç çıkarma ve elde ettiği sonuçları karşılaştırma süreçleri şeklinde açıklanmıştır. Öte yandan tablo, grafik ve/veya diyagram hazırlama becerisinde ise ilgili unsurlara yönelik verileri sınıflandırmak ve bunları görselleştirme hususları açıklanmıştır. Buradan hareketle bireyin söz konusu beceri kapsamında tablo, grafik ve/veya diyagram hazırlama ve yorumlamaya yönelik bireyin çözümleme, sınıflama ve karşılaştırma gibi süreci değerlendirmeye yönelik bileşenlere yer verilmesinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Mantıksal muhakeme becerisinde bireyin yorumlama ve akıl yürütme biçimlerini uygulama sürecine ilişkin alt becerilerin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Modelde yer alan yorumlama becerisi bireyin mevcut, konu veya bir olayı incelemesi ve bağlamdan kopmadan değerlendirmesi şeklinde açıklanmaktadır. Öte yandan akıl yürütme biçimlerini uygulama becerisi modelde bireyin parçadan bütüne ilişki kurarak sonuca varması, genelden genele, genelden özele veya özelden özele ilişki kurarak akıl yürütmesini ifade etmektedir.

Felsefi sorgulama becerisinde felsefi derinlemesine düşünme, felsefi soru sorma, eleştirel tavır alma ve tartışma becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. İlgili becerilere bakıldığında felsefi derinlemesine düşünme becerisi bireyin düşüncelerin olası olumlu ve olumsuz sonuçlarını incelemesi, bunları çeşitli yönlerden analiz etmesi, açık fikirlilikle değerlendirmesi ve gereken durumda değiştirmesi şeklinde açıklanmıştır. Öte yandan felsefi soru sorma becerisinde sistemli olarak sokratik yaklaşmak ve yığılımlı ilerlemeye ilişkin süreç bileşenlerine yer verildiği, eleştirel tavır alma becerisinden ise bir konu, soru, problem veya düşünceye ilişkin güçlü ve zayıf yönleri tespit etme, irdeleme ve

değerlendirme süreç bileşenlerine yer verilmiştir. Tartışma becerisinde ise bireyin mantıksal temellendirme yapması, çelişkileri, tutarsızlıkları ve geçersizlikleri tespit etmesine yönelik süreç bileşenlerine yer verildiği görülmektedir.

Felsefi muhakeme becerisi, felsefi düşünce ve argümanları değerlendirme ve yorumlama becerilerine ilişkin süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. İlgili becerilere bakıldığında felsefi düşünce ve argümanları değerlendirmede bireyin felsefi düşünce argümanları ifade etmesi, bunlar arasında ilişki kurması, sorgulaması, tutarlık ve geçerliğini inceleyerek karşılaştırma yapması şeklindeki süreç bileşenleri ile açıklandığı görülmüştür. Öte yandan yorumlama becerisi bireyin mevcut olay/konu ya da durumu incelemesi, bağlamdan kopmadan dönüştürmesi, nesnel ve doğru anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade etmesi yönündeki süreç bileşenleri ile açıklandığı görülmektedir. Felsefi metin inceleme becerisinde ise bireyin bir metindeki kavram, soru ve problemleri tespit ederek incelediği metindeki düşünce ve argümanları tespit edip metni değerlendirmesi şeklinde süreç bileşenleri ile açıklanmıştır. Buradan hareketle felsefi muhakeme becerisinde yer alan becerilere ilişkin süreç bileşenlerinde belirtilen düşünce ya da incelenen metinden hareketle ortaya koyulan görüşü inceleme, sorgulama, argümanları karşılaştırma ve bağlamdan kopmadan bahsedilen durumu ya da bir olayı yeniden ifade etme becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

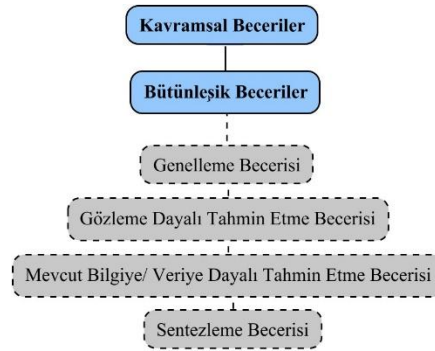
Felsefi düşünce ortaya koyma becerisinde, çözümleme ve felsefi argümantasyon oluşturma becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. İlgili beceriler incelendiğinde çözümleme becerisinde bireyin nesne, olgu ve olaylara ilişkin parçaları ve bu parçalar arasındaki ilişkileri belirlemesi şeklindeki süreç bileşenleri ile açıklanmıştır. Bununla birlikte felsefi argümantasyon oluşturma becerisi bireyin felsefi iddialar ileri sürmesi, ileri sürdüğü iddialara dayanak oluşturacak verileri tespit etmesi ve bunları yansıtmaları şeklindeki süreç bileşenleri ile açıklanmıştır. Buradan hareketle ilgili becerilerde yer alan süreç bileşenlerinde parçalar arasındaki ilişkinin tespit edilmesi ve aralarındaki ilişkinin ortaya konulması şeklindeki ifadelerle dikkat çekilmesi bakımından bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

Eleştirel sosyolojik düşünme becerisinde, çözümleme, sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Buna göre çözümleme becerisi bireyin nesne, olgu ve olaylara ilişkin parçaları ve bunlar arasındaki ilişkiyi belirlemesi şeklindeki süreç bileşenleri ile açıklanmıştır. Öte yandan sorgulama becerisinde bireyin topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirmesi, bunlardan hareketle çıkarımda bulunması şeklindeki süreç bileşenlerine yer verilmiştir. Eleştirel düşünme becerisinde ise olay/ olgu veya problemleri sorgulama, sorgulanan durum hakkında sonuç çıkarma ve akıl yürütmeyle ulaştığı sonuçları ortaya koyma şeklindeki süreç bileşenlerine yer verilmiştir. Dolayısıyla bireyin edindiği bilgiyi çözümlemesi, bilgilerin doğruluğu hakkında sorgulama yapması ve çıkarımda bulunmasına ilişkin süreç bileşenlerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Tarihsel sorun analizi ve karar verme becerisinde, yer alan tarihsel sorunu belirleme ve çözümleme becerisi ile tarihsel soruna alternatif çözüm üretme ve değerlendirme becerilerinin bilgiyi değerlendirme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Tarihsel sorunu belirleme ve çözümleme becerisinde bireyin tarihsel soruna yönelik olarak bireyin tarafların çıkar, değer ve bakış açılarını çözümlemesi, belirlediği sorunun çözümü için yapılan uygulamaları ve alınan kararları değerlendirmesi ve yapılan uygulamalarla alınan kararların güncel sorunların meydana

gelmesindeki etkilerini belirlemeye yönelik süreç bileşenleri ile açıklanmıştır. Öte yandan tarihsel soruna alternatif çözüm üretme ve değerlendirme becerisinde bireyin tarihi bir sorunu çözmeye yönelik geliştirdiği alternatif önerilerin olası sonuçlarını geçmişte yaşayan insanların yaptıkları uygulamalar ve aldıkları kararların sonuçları ile karşılaştırarak değerlendirme şeklindeki süreç bileşenleri ile açıklanmıştır. Bahsi geçen ilgili beceriler ve süreç bileşenlerine bakıldığında bireyin çözümleme yapması, karar vermesi ve karşılaştırma yapması gibi eylemlere sıklıkla değinilmesinden ötürü bilgiyi değerlendirmeye ilişkili olduğu yorumunu yapmak mümkündür.

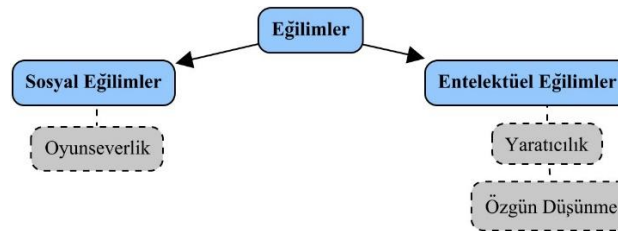
3. IFLA Bilgi Okuryazarlığına Göre Bilgiyi Kullanmanın Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metnindeki Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum



Şekil 7 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kavramsal becerilerinde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgiyi kullanmanın yeri

Şekil 7 incelendiğinde IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgiyi kullanmanın modelin kavramsal beceriler başlığı altında bulunan bütünleşik becerilerde yer aldığı görülmektedir. Bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilen alt beceriler ve bu becerilere ait süreç bileşenleri aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır:

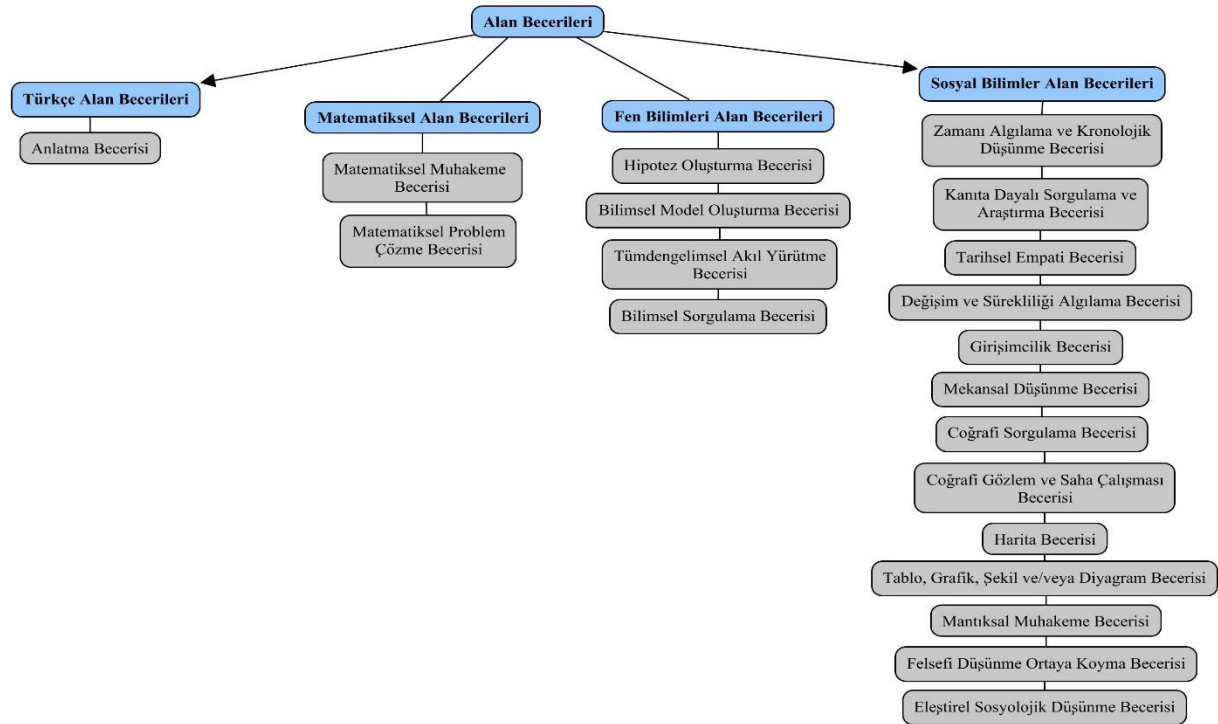
TYMM' nin kavramsal beceriler kategorisi altında yer alan bütünleşik becerilerde; genelleme becerisi, gözleme dayalı tahmin etme becerisi, mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme becerisi ve sentezleme becerisinde bilgiyi kullanmaya dair ifadelerin yer aldığı görülmüştür. Bu bağlamda *genelleme becerisine* dair ilgili modelde bireyin örüntüler üzerinden önermede bulunmasına dikkat çekilmiştir. Öte yandan *gözleme dayalı tahmin etme becerisinde* bireyin mevcut olay/konu/duruma ilişkin yargıda bulunması; *mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme becerisinde* ise mevcut olay/konu/duruma ilişkin ileriye yönelik yargıda bulunması ifadesine yer verildiği tespit edilmiştir. Son olarak *sentezleme becerisinde* bireyin parçaları birleştirerek özgün bir bütün oluşturması şeklindeki zihinsel örüntülere yer verildiği görülmüştür.



Şekil 8 Türkiye yüzyılı maarif modeli eğilimlerde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgiyi kullanmanın yeri

Şekil 8 incelendiğinde IFLA bilgi okuryazarlığı standartları becerilerinden biri olan bilgiyi kullanmanın modelin eğilimler başlığı altında sosyal ve entelektüel eğilimler şeklinde yer aldığı görülmektedir. Buna göre bilgiyi kullanmayla ilişkili olduğu tespit edilen eğilimlerin kendi içinde barındırdığı diğer becerilere ilişkin açıklamalar aşağıda alt başlıklar halinde açıklanmıştır:

TYMM' nin eğilimler kategorisi altında yer alan sosyal eğilimlerde *oyunseverlik eğiliminin*; entelektüel eğilimlerde ise yaratıcılık ve özgün düşünme eğilimlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda sosyal eğilimler içinde yer alan *oyunseverlik eğilimi*, bireyin bir konu davranış veya kavramı öğrenme sürecini keyifli ve eğlenceli hale getirme adına gerçekleştirilen zihinsel örüntüleri ifade eder. Bununla birlikte entelektüel eğilimlerden biri olan *yaratıcılık eğilimi* bireyin farklı açılardan bakabilmesine, edindiği deneyimlerinden de yararlanarak özgün bir ürün veya fikir üretebilmesine ve probleme çözüm bulabilmesine dair zihinsel örüntüleri ifade etmektedir. *Özgün düşünme eğiliminin* ise bireylerin olaylara orijinal bakabilmesi, konu hakkında hayal gücünü de işe koşarak yeni ve farklı fikirler ortaya koymayı ifade eden zihinsel örüntüleri ifade etmesi bakımından bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.



Şekil 9 Türkiye yüzyılı maarif modeli alan becerilerinde IFLA bilgi okuryazarlığı bilgiyi kullanmanın yeri

Şekil 9 incelendiğinde IFLA bilgi okuryazarlığı standartları becerilerinden biri olan bilgiyi kullanma modelin alan becerileri başlığı altında Türkçe alan becerileri, matematiksel alan becerileri, fen bilimleri alan becerileri ve sosyal bilimler alan becerileri şeklinde yer aldığı görülmektedir. Buna göre bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilen alan becerilerinin kendi içinde barındırdığı diğer becerilere ve zihinsel örüntülerine ilişkin açıklamalar aşağıda paragraflar halinde açıklanmıştır:

Maarif Modeli'nin Türkçe alan becerileri kapsamında yer alan *anlatma becerisinin* alt kategorisinde yer alan içerik oluşturma, kural uygulama ve yansıtma becerilerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu ve bu beceriler kapsamında içerik oluşturmada ve kural uygulamada “sunma, Türkçe dil yapılarını uygulamak, bağdaşıklık öğelerini kullanmak, beden dilini ve mekânı kullanmak ve kendini değerlendirme, tepki ortaya koymak” şeklinde zihinsel örüntülerin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte yazma becerisinin alt kategorisinde yer alan içerik oluşturma ve kural uygulama becerileri kapsamında yer alan “yeniden ifade etmek, tepki vermek, görsellerden anlam oluşturmak, sunmak, Türkçe'nin dil yapılarını uygulamak, bağdaşıklık kurallarını uygulamak, noktalama kurallarını uygulamak” şeklindeki zihinsel örüntülerin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Matematiksel alan becerilerinde yer alan *matematiksel muhakeme becerisi ve matematiksel problem çözme becerisi* bünyesinde yer alan yorumlama becerisinin bilgiyi kullanma ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Zira modelde yer alan bahsi geçen bu becerilerde bireyin herhangi bir olay, konu veya konuyu nesnel ve doğru anlamını değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade etme şeklindeki zihinsel örüntüleri ifade etmesi bakımından bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Fen bilimleri alan becerilerinde yer alan hipotez oluşturma becerisinin, bilimsel model oluşturma becerisinin, tündengelimsel akıl yürütme becerisinin ve bilimsel sorgulama becerisinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Zira modelde bahsi geçen bu becerilerden biri olan *hipotez oluşturma becerisinde* bireyin önerme sunması; *bilimsel model oluşturma becerisinde* yeni kanıtlarla modeli yenilemesi; *tündengelimsel akıl yürütme becerisi* ile geçerli hipotezleri yeni durumları açıklamak için kullanması ve *bilimsel sorgulama becerisinde* bireyin bilgiyi değerlendirerek paylaşması şeklindeki süreç bileşenlerine yer verildiği tespit edilmiştir.

Sosyal bilimler alan becerilerinde yer alan zamanı algılama ve kronolojik düşünme becerisi, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma becerisi, tarihsel empati becerisi, değişim ve sürekliliği algılama becerisi, girişimcilik becerisi, mekansal düşünme becerisi, coğrafi sorgulama becerisi, coğrafi gözlem ve saha çalışması becerisi, harita becerisi, tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram becerisi, mantıksal muhakeme becerisi, felsefi düşünce ortaya koyma becerisi, eleştirel sosyolojik düşünme becerilerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Bahsi geçen beceriler ve süreç bileşenlerine bakıldığında *zamanı algılama ve kronolojik düşünme becerisinin* alt kategorisinde yer alan “dönüştürme” bütünleşik becerisinde bireyin zaman kavramlarını hesaplayarak dönüştürmesi şeklindeki süreç bileşenlerine yer verilmiştir. Bununla birlikte *kanıta dayalı sorgulama ve araştırma becerisinde* kaynağı yorumlama ve kanıta dayalı ürün oluşturma alt becerileri yer almaktadır. Kaynağı yorumlama alt becerisinde bireyin olay/konu/durumu, anlamı değiştirmeyecek şekilde kendi ifadeleriyle yeniden yorumlaması; kanıta dayalı ürün oluşturma ve paylaşma becerisinde “kanıtlardan elde ettiği çıkarım üzerine kişisel görünüşü yansıtan bir ürün oluşturma, oluşturulan ürünleri paylaşması” şeklindeki süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanmayla ilişkili olduğu görülmüştür.

Tarihsel empati becerisinde yorumlama ve yapılandırma becerilerinin ve bu kapsamda açıklanan süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu görülmüştür. İlgili beceriler modelde bireyin bir olay veya durumu kendi ifadeleri ile öz anlamını değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade etmesi ve kendi öz bilgisi ile ulaştığı çıkarıma yönelik öznel ifadelerde bulunması şeklindeki süreç bileşenleri olarak açıklanmıştır. Öte yandan sosyal bilimler alan

becerileri kapsamında yer alan *değişim ve sürekliliği algulama becerisi* kapsamında yer alan değişim ve sürekliliği neden ve sonuçlarıyla yorumlama ve sentezleme becerilerinin ve bu becerilere ait süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu becerilerin süreç bileşenleri değişim ve sürekliliğin nedenlerini bağlamdan kopmadan yeniden ifade etme, parçaları birleştirerek özgün bir ürün ortaya koymayı ifade etme şeklinde açıklanmıştır. *Girişimcilik becerisinde* ise fikir üretme, kaynakları yönetme ve fikri sonuçlandırma becerilerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda fikir üretme becerisinde bireyin konu/ sorun/ duruma ilişkin fikir çözüm üretmesi; kaynakları yönetme becerisinde kaynakları temin etmek ve etkin kullanması ve fikri sonuçlandırma becerisinde ürün oluşturmak, ürünü tanıtmak ve fikrin sonuçlarını değerlendirme şeklindeki süreç bileşenlerine yer verildiği görülmüştür.

Sosyal bilimler alan becerilerinden biri olan *mekânsal düşünme becerisi* kapsamında yer alan mekânsal geçiş ile ilgili çıkarımda bulunma becerisinin ve bu beceri kapsamında açıklanan süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu görülmüştür. Söz konusu beceri kapsamında bireyin mekânsal geçişle ilgili önermede bulunması ve mekânsal geçişi değerlendirmesi şeklindeki süreç bileşenlerine bakıldığında bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu görülmektedir. *Coğrafi sorgulama becerilerinden* biri olan coğrafi sonuçlara ulaşma ve bunları paylaşma becerisinde açıklanan coğrafi sorulara yanıtlayabilme, alternatif çözüm önerileri sunma, ulaştığı bilgilerden hareketle tahminde bulunma ve paylaşma şeklindeki süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna ilaveten *coğrafi gözlem ve saha çalışması becerisi* kapsamında yer alan coğrafi gözlem ve saha çalışmasından elde edilen bilgileri raporlama becerisinde açıklanan gözlem ve saha çalışmasından elde ettiklerinde hareketle ürün ortaya koyması ve çalışma sonuçlarını paylaşması şeklindeki süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu görülmüştür. *Harita becerisinde* ise harita oluşturma becerisinin yer aldığı ve bu beceride ifade edilen bireyin haritaya verileri işledikten sonra bileşenleri ortaya çıkarması ve haritayı amaca uygun şekilde kullanması ve haritayı geri çağırması/hatırlaması yönündeki süreç bileşeninin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu görülmüştür. Söz konusu alan becerileri incelendiğinde bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu görülen bir diğer alan becerisi de *Tablo, Grafik, Şekil ve/veya Diyagram Becerisidir*. Söz konusu becerinin altında yer alan tablo, grafik, şekil ve/veya diyagram hazırlama becerisinde “*Verileri görselleştirmek, Tablo, grafik, şekil ve/veya diyagramları kullanmak*” şeklinde açıklanan süreç bileşeninin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte *mantıksal muhakeme becerisi* bünyesinde yer alan yorumlama ve mantıksal denetleme becerilerinin ve bu beceriler kapsamında açıklanan süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu süreç bileşenlerine bakıldığında ise bireyin bir olay veyahut durumu öz anlamından kopmadan dönüştürmesi ile yeniden ifade etmesi, ölçüt bağlamında kuralları uygulayarak yargıda bulunmasına dikkat çekmesi bakımından bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan *felsefi düşünce ortaya koyma becerisinin* ve bu beceri kapsamında yer alan özgün felsefi görüş sunma ve felsefi metin yazma becerisinde açıklanan süreç bileşeninin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Söz konusu beceriye bakıldığında bireyin özgün düşünmesine, felsefi düşünceyi kurgulamasına, felsefi metin yazmasına dikkat çekilmesi şeklindeki süreç bileşenlerinin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Son olarak *eleştirel sosyolojik düşünme becerisinin* ve bu beceri kapsamında yer alan sentezleme becerisinde açıklanan süreç bileşeninin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu beceriye bakıldığında bireyin parçaları birleştirerek özgün bir bütün oluşturmaya dikkat çekilmesi şeklindeki ifadenin bilgiyi kullanma ile ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bireyin bedensel ve zihinsel açıdan günün ihtiyaçlarına uygun şekilde yetişmeleri ve yeni dünya düzeninde varlıklarını en iyi şekilde gösterebilmeleri için eğitim hizmetlerinin dönemsel olarak gözden geçirilmesi gerekli hale gelmiştir. Bu düşünceden hareketle Türkiye’de gelişen ve değişen dünya koşullarında bireylerin bedenlen ve zihnen sağlıklı ve uyumlu bireyler yetiştirme anlayışının benimsendiği Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortaya konulmuştur. Modelde artan bilgi miktarının birey ve toplum hayatındaki gelişme ve değişimleri sağlıklı şekilde değerlendirebilmeleri için bireylerin hayat boyu öğrenme yeterliklerini geliştirmelerine ve bilgi okuryazarlığına dikkat çekildiği görülmektedir. Bu bağlamda bilgi okuryazarlığı konusunda standartların geliştirilmesinde uluslararası düzeyde önemli kurumlardan biri olan IFLA’nın geliştirdiği bilgi okuryazarlığı standartları doğrultusunda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’ndeki bilgi okuryazarlığının incelendiği bu araştırmadan ulaşılan bulgular ışığında şu yorumlarda bulunabilir:

Bulgulara bakıldığında IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarında yer alan bilgi edinme boyutunda Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde kavramsal becerilerde yer alan bütünleşik beceriler ve üst düzey düşünme becerilerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte söz konusu becerilerde ifade edilen süreç bileşenlerinde bireyin bilgi edinme süreçlerinde izlemesi gereken adımları ya da hangi kaynaklara nasıl ulaşabileceğine dair ilişkin ve ön bilgileri kullanma gerekliliğine dikkat çekildiği görülmüştür. Bilgiye erişimde bireyin bilgi edinme ihtiyacı duyduğu konuyu tanımlayabilmesi, ihtiyacına karşılık kullanabileceği veri toplama aracını belirlemesi, bilgi edinme sürecinde ön bilgilerini kullanabilmesine dikkat çekildiği görülmektedir. Öte yandan bireyin bilgi edinme sürecinde karar verebilmesine, bu sürece ilişkin bilgi toplamasına ve mevcut bilgi/veriye dayalı tahminde bulunabilmesi yönündeki ifadeler yer verildiği görülmüştür. Uçak (1997) araştırmasında bilgi arama sürecinde bireyin önceki bilgilerine başvurma eğiliminde olduğunu, eğer buradan etkili bir sonuca ulaşamazsa bilgiyi hangi kaynaklarda bulabileceklerine dair bir arayışa geçtiğini ortaya koymuştur. Buradan hareketle modelde ortaya konulan süreç bileşenleri ile araştırma sonuçlarının bireyin bilgi edinme sürecinde benzer süreçleri geçirdiklerini söylemek mümkündür. Öte yandan Çetin & Akkoyunlu (2016) araştırmalarında öğrencilerin bilgi edinme süreçlerinde farklı kaynaklardan yararlanarak bir konu hakkında araştırma yapmada yeteriz olduklarını tespit etmişlerdir. Buradan yola çıkarak örgün eğitim sürecinde öğrencilerin bilgi arama davranışlarının geliştirilmesi gerektiği ve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin bu amaca ulaşmada önemli bir kaynak olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırmada bilgi edinme boyutuna ilişkin TYMM’deki eğilimler incelendiğinde benlik eğilimleri, sosyal eğilimler ve entelektüel eğilimlerde bilgi okuryazarlığının yer aldığı görülmüştür. Söz konusu eğilimler incelendiğinde bilgi edinmeye dair bireyin merak ederek, sorgulama ve araştırma yapmasına, gerçekleştirmeyi hedeflediği eylemler için yeteneğe, kapasiteye ve yargılara olan inancı şeklindeki süreç bileşenlerine dikkat çekildiği tespit edilmiştir. Öte yandan bireyin çevresindeki kişilerin duygu ve düşüncelerini fark ederek kendini karşısındakinin yerine koyabilme bakımından modelde ifade edilen bir başka eğilim olarak sunulmaktadır. Bilgi okuryazarlığı bakımından oldukça önemli olan empatiye yönelik Baer (2020), giderek daha çeşitli ve küresel hale gelen dünyada sivil katılımı teşvik etmede ve eleştirel düşünme becerisinin gelişiminde bilgi okuryazarlığının önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Belirtilen bu süreçlerin bireyin bilgi edinme ihtiyacını karşılama sürecinde izleyeceği yol ve yöntemler konusunda içgörü kazanmasına destek olacağı yorumunu yapmak mümkündür. Maarif modelinde bilgi edinmeye yönelik ifade edilen eğilimlere bakıldığında

aynı zamanda bireyin gerçeğe ulaşma yolunda azimli ve kararlı bir tavır sergileyerek keşfetme arzusu ile sorgulamalar yapmasının IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgi edinme ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Zira literatürde bilgi okuryazarlığı konusunda hazırlanan bir diğer standart olan ACRL (2015) bilgi okuryazarlığı standartları da bu ifadeyi destekler niteliktedir. Belirtilen standartta bilgiye ulaşma sürecinin sorgulama ve araştırma temelinde ilerleyen bir süreç olduğuna dikkat çekmiştir. Buradan yola çıkarak TYMM’de IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarından biri olan bilgi edinmeye yönelik süreçlerin eğilimlerde de yerini bulduğu ve süreçte bireyi aktif kılacak şekilde süreç bileşenlerine yer verdiği yorumunu yapmak mümkündür.

TYMM alan becerilerinde yer alan matematik, fen bilimleri ve sosyal bilimler alan becerilerinin bilgi edinme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu alan becerilerinde veri ile çalışma ve veriye dayalı karar verme becerisi ile matematiksel araç ve teknoloji ile çalışma becerilerinde bireyin veri toplama sürecinde plan yapması, ihtiyaç duyduğunda gerekli teknolojiden istifade edebilmesi bakımından bilgi edinme ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Fen bilimleri alan becerilerinde bilimsel gözlem ve kanıt kullanma becerilerine yer verilerek bu becerilerde bireyin nitelikleri tanıyarak veri toplaması kaydetmesi ve açıklamasına ilişkin zihinsel örüntülerin bilgi edinme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bedir (2017) araştırmasında öğretmen adaylarının sorgulama becerilerinin bilgi edinme boyutunda yüksek olduğunu saptamıştır. Buradan hareketle bireyin bilgi edinme sürecinde TYMM’ nin bireyin gözlem ve kanıta dayalı süreci yürütme, gerektiğinde teknolojiden istifade etme ve planlı şekilde çalışarak verilerin toplanması ve kaydedilmesi şeklindeki becerilere sahip olduğunda süreci sorgulayarak yürütmesine böylece daha sağlıklı bilgilere ulaşmasına katkı sağlayacağını söylemek mümkündür. Zira IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarında yer alan bilgi edinmede bireyin bu süreçte sahip olması gereken özellikler arasında bireyin bilgiye olan ihtiyacını fark ederek bunu gidermeye yönelik arama sürecini başlatması yönündeki ifadenin ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

TYMM alan becerileri kapsamında yer alan sosyal bilimler alan becerilerinde ise kanıta dayalı sorgulama, araştırma, sosyal katılım, girişimcilik, mekânsal düşünme, coğrafi sorgulama, coğrafi gözlem ve saha çalışması, harita, tablo, grafik ve/veya diyagram becerisi ile eleştirel sosyolojik düşünme becerilerinde açıklanan alt beceriler ve açıklanan süreç bileşenlerinde bilgi edinme yer verilmiştir. Becerilerde açıklanan süreç bileşenlerine bakıldığında bilgi edinmeye yönelik bireyin merak ettiği bir problemi tanımlayabilmesine, ihtiyaç duyduğu kaynakları belirleyebilmesine, süreçte 5N1K temelinde sorular sorabilmesine dikkat çekildiği görülmüştür. Bununla birlikte bahsi geçen becerilerde bilgi edinme coğrafi bir temelden bakılarak mekânın coğrafi koşullarını tanımlama ve buna uygun bilgi edinme, coğrafi olgu/olay ve mekanları tanımlayarak bunlar hakkında soru sorma ve ön bilgi toplama şeklindeki süreç bileşenlerinin söz konusu beceriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bireyin harita oluşturma sürecinde amacını belirlemesi ve bu amacına araç-gereçleri kullanarak veri toplayabilmesine dikkat çekilmektedir. Yeşilbursa (2015) araştırmasında öğrencilerin sosyal bilim disiplinlerinden biri olan tarih ile alakalı tarihsel bilgi edinme sürecinde daha ziyade öğretmen, ansiklopedi, profesör, roman, hikâye gibi kaynaklara başvuracaklarını, sevilen ve güvenilen kaynaklar arasında ayırım yapabildiklerini ortaya koymuştur. Öte yandan Turgut ve Kaymakçı (2020) araştırmalarında bilgi okuryazarlığının kanıt kullanma, sosyal katılım, tablo ve diyagram çizme ve yorumlama becerisi gibi çeşitli beceriler ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Literatürde bilgi okuryazarlığının çeşitli beceriler ile ilişkili olduğu ve becerilerin edinilmesinde önemli bir yere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

TYMM'ye göre bilgiyi değerlendirme boyutunda kavramsal becerilerde yer alan bütünleşik beceriler ve üst düzey düşünme becerilerinde yer alan becerilerin bilgi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bahsi geçen becerilerin alt kategorisinde yer alan becerilere bakıldığında bunların çelişki giderme, gözlemleme, özetleme, çözümleme, sınıflandırma, karşılaştırma, sorgulama, genelleme, çıkarım yapma, gözleme dayalı tahmin etme, mevcut bilgiye/veriye dayalı tahmin etme, yapılandırma, yorumlama, yansıtma, muhakeme, değerlendirme, tartışma, mantıksal denetleme ve sentezleme becerilerinin ilişkili olduğu görülmüştür. Buna ilaveten üst düzey düşünme becerilerinde yer alan karar verme, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin de bilgiyi değerlendirmeye ilişkili olduğu tespit edilmiştir. TYMM'de bilgi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilen becerilerin süreç bileşenlerine bakıldığında bireyin sorgulama yapması, değerlendirmede bulunması, çıkarım yapması, yorumlaması, tartışma ve mantıksal denetleme gibi süreç bileşenlerine dikkat çekilmektedir. Ayrıca metne dayalı çözümleme yapma, kavram veya duruma ilişkin benzerlik ve farklılıkları inceleme, mantıksal ilişkiyi ortaya koyma, bağlamdan kopmadan yorumlayabilme, tümevarımsal ve analogik akıl yürütme becerisi gibi süreç bileşenlerinin açıklandığı görülmüştür. Üst düzey düşünme becerilerinde yer alan karar verme, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinde bireyin karar verme sürecinde seçenekleri değerlendirmesi, bir problemin çözümüne yönelik akıl yürütmesine ve sorgulamasına dikkat çekildiği görülmüştür. Öte yandan olay ve durumları eleştirel bir gözle değerlendirerek çıkarım bulunması bakımından bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu ve süreç bileşenlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Kurbanoglu (2010) bilgi okuryazarlığının beceriler bütünü olduğuna dikkat çekerek bu becerilerin karar verme, problem çözme ve eleştirel düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerinin işe koşulduğu bileşimden meydana geldiğini belirtmiştir. Bununla birlikte Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde bahsedilen süreçlerin aynı zamanda IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarında belirtilen göstergelerle de uyumlu olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde bilgiyi değerlendirmede bireyin eriştiği bilginin problemin çözümüne ve sonuca ulaşmada atılan adımların ne derece uygun olduğunu görmesi bakımından önem teşkil ettiği görülmektedir (Kurbanoglu, 2001).

TYMM'de benlik eğilimleri, sosyal eğilimler ve entelektüel eğilimlerde ve alt kategorisinde yer alan eğilimlerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu eğilimlere bakıldığında bireyin özgürce seçimler yapabilmesine, bir eylemi gerçekleştirmede gayretli olmasına, yeteneğine güvenmesine ilişkin zihinsel örüntülere dikkat çekildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte bireyin duygu ve düşüncelerini içselleştirerek dönüt vermesine, üstlendiği görev ya da sorumluluğun sonuçlarını üstlenmesine, amacına ulaşmada karşısındakinin niyetini ahlaka uygun şekilde değerlendirebilmesine ve buna uygun karara alabilmesine ilişkin süreç bileşenlerine yer verildiği görülmüştür. Ayrıca bireyin konuya farklı açılardan bakabilmesini sağlama, gerçeğe ulaşma yolunda nesnel, açık fikirli olma, meraklı, saygılı olmasına dikkat çekilmiştir. Buna ilaveten problemi çözme noktasında öngörülü olması, argümanlara dayalı olarak durumu değerlendirmesi, herhangi içinde sinmeyen bir durum karşısında bilgiyi parçalara ayırarak değerlendirme, elde ettiği bilginin doğruluğunu karşılaştırarak değerlendirmesi, çelişki olup olmadığına dair yargıda bulunması şeklindeki zihinsel örüntülere vurgu yapıldığı görülmüştür. Çit ve Yavuzdemir (2021) araştırmalarında çocukların karşılaşmış olduğu durumları sorgulayan, analiz ederek düşünen bireyler olarak yetişmesinin toplumsal yapıyı olumlu yönde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte Aşkın Tekkol ve Demirel (2018) araştırmalarında merakın bireylerin bilgi okuryazarlıklarının gelişiminde olumlu yönde etkiye sahip olduğunun altını çizerek meraklılığın ve bilgi okuryazarlığının birlikte değişim gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Buradan hareketle modelde bahsedilen süreçlerin bilgi

okuryazarı bireyin özellikleri ile yakından ilişkili olduğunu ve bu süreçlerin literatürde açıkça yerini bulduğunu söylemek mümkündür.

TYMM’de bilgiyi değerlendirme boyutu incelendiğinde Türkçe alan becerileri, matematiksel alan becerileri, fen bilimleri alan becerileri ve sosyal bilimler alan becerilerindeki birtakım becerilerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Türkçe alan becerilerine bakıldığında dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinde yer alan bireyin çıkarım yapması, sınıflandırma ve karşılaştırma yapmasına yönelik süreç bileşenlerine yer verildiği tespit edilmiştir. Polat vd. (2024) araştırmalarında Türkçe alan becerilerinin çıkarım yapma, karşılaştırma yapma, sınıflandırma vb. becerilerin kullanılmasıyla oluşturulduğunu tespit etmişlerdir. Söz konusu alan becerileri ve süreç bileşenlerine bakıldığında bilgiyi değerlendirmede ifade edilen ifadeler ile örtüştüğünü söylemek mümkündür. Dolayısıyla Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde belirtilen Türkçe alan becerilerinin bilgiyi değerlendirmeye ilişkin beceri ve süreç bileşenlerine yer verdiğini söylemek mümkündür.

Matematiksel alan becerilerinde matematiksel muhakeme becerisi, matematiksel problem çözme becerisi ve veri ile çalışma ve veriye dayalı karar verme becerisinin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu becerilerde ifade edilen süreç bileşenlerine bakıldığında bireyin konu hakkındaki örüntüleri tespit etmesi, bunlar arasında karşılaştırma yaparak analiz etmesine dikkat çekildiği görülmektedir. Öte yandan bilimleri alan becerilerinde bireyin veri toplamak için plan yaparak bu verileri uygun analiz yöntemi ile çözümlemesine vurgu yapıldığı tespit edilmiştir. Karabey & Erdoğan (2023) araştırmalarında matematiksel alan becerilerinin matematik disiplininin özellikleri ve matematik eğitimindeki güncel yaklaşımlar ve beklentiler doğrultusunda geliştirildiğine dikkat çekmişlerdir. Buradan hareketle günceli yakalama noktasında söz konusu alan becerileri ve süreç bileşenlerinde etkili sonuçlara ulaşabilmede bilgiyi değerlendirmenin önemli bir dinamiğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Zira bilgiyi değerlendirmede IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarında ifadesini bulduğu üzere bireyin muhakeme edebilme, karşılaştırma yapması gibi çeşitli süreçler yer almaktadır.

Fen bilimleri alan becerilerine bakıldığında bireyin bilgiyi ayrıştırması, etiketlemesi, veriye dayalı olarak tahminde bulunması şeklindeki süreç bileşenlerine yer verildiği görülmüştür. Aynı zamanda bireyin konu hakkında değişkenleri belirledikten sonra önermeler oluşturması, hipotezlerini test etmesi ve bilimsel çıkarımda bulunmasına dikkat çekildiği tespit edilmiştir.

Sosyal bilimler alan becerilerinde bireyin coğrafi bir bakış açısı kazanması maksadıyla coğrafi bilgiyi düzenleme, sonuçlara ulaşma ve bu bilgiyi paylaşmaya dair bir anlayış geliştirmesinin hedeflendiği görülmüştür. Süreçte bireyin coğrafi bilgiden hareketle örüntüler oluşturması, coğrafi sorulara cevap bulabilmek amacıyla alternatif çözüm yollarına erişmesinde bilgileri sınıflandırması ve bu bilgiler arasındaki ilişkiyi ortaya koymasına dikkat çekildiği tespit edilmiştir. TYMM’de aynı zamanda bireyin coğrafi sahaya ilişkin elde ettiği bilgileri çözümleme, gerektiğinde bu bilgileri sınıflandırma veya tahminde bulunması yönündeki ifadelerin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bilgiyi değerlendirme boyutunda aynı zamanda harita becerilerinin bu sürece hizmet eden bir diğer beceri olduğu görülmüştür. Nitekim coğrafi olay veya olaylara ilişkin harita üzerinde yer alan mekânın özellikleri bakımından çıkarımda bulunma ve bu mekanlar arasındaki ilişkileri değerlendirmenin bilgiyi değerlendirme ile ilişkili olduğu ortaya konulmuştur. Buna ilaveten bilginin tablo, grafik ve/veya diyagram aracılığıyla değerlendirilerek çözümleme, karşılaştırma ve sınıflandırma şeklindeki süreç bileşenlerine yer verildiği görülmüştür.

TYMM’de bilgiyi değerlendirme yönünden mantıksal muhakeme, felsefi sorgulama, felsefi muhakeme ve felsefi düşünce ortaya koyma becerilerine dair süreç bileşenlerinde yer verildiği görülmüştür. Zira söz konusu becerilerin süreç bileşenlerinde bireyin çeşitli argümanlar doğrultusunda değerlendirme yapmasına, bunlar arasındaki ilişkiyi ortaya koymasına, sunulan görüşe dair arümanları karşılaştırma, çeşitli iddiaların temellendirilmesi sürecinde bütünü oluşturan parçalar arasında ilişki kurmaya vurgu yapıldığını söylemek mümkündür.

TYMM incelendiğinde bilgiyi değerlendirme boyutunda bireyin sorgulama süreçlerini etkili şekilde gerçekleştirmelerinde bilgiyi çözümleme, çıkarımda bulunma şeklindeki süreç bileşenlerinin işe koşulduğu ve bilginin doğruluğunu teyit etme noktasında çözümleme, karar verme gibi eylemlere sıklıkla dikkat çekildiği tespit edilmiştir. Belirtilen süreçlerin aynı zamanda tarihsel sorun analizi gibi çeşitli becerilerinde belirli bir zeminde gitmesi bakımından katkı sağladığını söylemek mümkündür. Dauer vd. (2022) karar vermenin bireyin seçim yapmasında belirsizliği azaltmak için bilimsel ve diğer bilgileri kullanmasında; bir soruna ait bilgi bulması ve bilginin güvenilirliğini değerlendirerek eğitilmesinde oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte bireylerin karar verme bağlamında bilgi okuryazarlığı ve anlam çıkarma becerilerini uygulama konusunda daha fazla fırsata ihtiyacı olduklarının altını çizmişlerdir. Buradan hareketle bilgi okuryazarı birey olarak bilginin etkili şekilde çözümlenmesi, karara varılmasında TYMM’de söz konusu becerilerin süreç bileşenlerinde açıklamalarda bulunulduğunu, bilgi okuryazarlığı konusunda yetkin vatandaşların yetiştirilmesine ilişkin ifadelerle yer verildiğini söylemek mümkündür. Son olarak TYMM IFLA bilgi okuryazarlığı standartlarına bakıldığında bilgiyi kullanma boyutunda kavramsal beceriler kategorisinde genelleme becerisi, gözleme dayalı tahmin etme becerisi, mevcut bilgiye/ veriye dayalı tahmin etme becerisi ve sentezleme becerilerinin ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Bilgi okuryazarlığı standartlarına bağlı olarak Türkiye yüzyılı maarif modeli içeriğinin incelendiği bu çalışmada diğer okuryazarlık becerileri de incelenen okuryazarlık türünde geliştirilen bir okuryazarlık standardı var ise arasındaki uyumu ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar yapılmalıdır.
- Türkiye yüzyılı maarif modelinde bilgi okuryazarlığına yönelik belirtilen süreç bileşenlerinin farklı eğitim kademelerinde uygulama boyutunda nasıl hayata geçirilebileceğine ilişkin uygulamalı araştırmalar yapılmalıdır.
- Türkiye yüzyılı maarif modelinde yer alan bilgi okuryazarlığın ile ilişkili olan kavramsal beceri, eğilimler ve alan becerilere yönelik öğrencilerin mevcut durumlarını ortaya koyan uygulamalı araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ACRL (Association of College & Research Libraries). (2012). *ACRL information literacy standards committee*. [Çevrim içi: www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/standards/ils_recomm.pdf].
- ACRL (Association of College & Research Libraries). (2015). *Framework for information literacy for higher education*. [Çevrim içi: <http://www.ala.org/acrl/standards/ilframework>].
- Akpınar, B., & Köksalan, B. (2024). Eğitimde maarif ve müfredat yenileme ihtiyacı: Türkiye yüzyılı maarif modeli üzerinden teorik bir analiz. *Tarih Okulu Dergisi*, 17(68), 27-48.

- Akpınar, B., Özer, B., Oral, B., & Köksalan, B. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modelinin program geliştirme ve felsefi düzlemde analizi. *Sosyal Bilimler EKEV Akademi Dergisi*, 99, 59-73.
- Aşkın Tekkol, İ., & Demirel, M. (2018). Aday öğretmenlerde meraklılık ve bilgi okuryazarlığı üzerine ilişkisel bir çalışma. *Ege Eğitim Dergisi*, 19(2), 353-368.
- Ateş, H. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modelinde bahsedilen öğrenci profili “yetkin ve erdemli insan” a ulaşmanın yolu. *The Journal of Social Sciences*, 71(71), 13-35.
- Aydın, S., & Bayazıt, İ. (2021). Nitel araştırma yöntemleri. M. Çelebi (Ed.). Pegem Akademi.
- Baer, A. (2020). What intellectual empathy can offer information literacy education. *Informed Societies: Why information literacy matters for citizenship, participation and democracy*, 47-68.
- Badke, W. (2011). Why information literacy is invisible. *Communications in Information Literacy*, 4(2), 129-141.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Banaz, E. (2024). 2024 Türkiye yüzyılı maarif modeli ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın dijital okuryazarlık açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 279-290.
- Bedir, T. (2017). *Öğretmen adaylarının sorgulama becerisi ile üstbilişsel farkındalık düzeylerinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi], Bartın Üniversitesi.
- Bowen, G. G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Cansoy, R. (2018). Uluslararası çerçevelere göre 21. yüzyıl becerileri ve eğitim sisteminde kazandırılması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 3112-3134.
- Çetin, M. N., & Akkoyunlu, B. (2016, 26-29 Nisan). Ortaokul öğrencilerine bilgi arama ve bilimsel iletişim becerilerinin kazandırılması üzerine bir çalışma. 3. Uluslararası Eğitimde Yeni Yönelimler Konferansı, 1-8.
- Çit, D., & Yavuzdemir, M. (2021). COVID-19 salgınının medya ve bilgi okuryazarlığı izdüşümü: İnfodemi. *Library Archive and Museum Research Journal*, 2(1), 36-46.
- Dauer, J. M., Sorensen, A. E., & Jimenez, P. C. (2022). Using structured decision-making in the classroom to promote information literacy in the context of decision-Making. *Journal of College Science Teaching*, 51(6), 75-82.
- Dewi, C. A., Muhali, M., Kurniasih, Y., Lukitasari, D., & Sakban, A. (2022). The impact of Google Classroom to increase students' information literacy. *Int J Eval & Res Educ*, 11(2), 1005-1014.
- DiGiacomo, D., Muettert, C., & Taylor, C. (2024). Insights on information literacy from social studies classrooms in the southeast. *Journal of Research on Technology in Education*, 56(1), 56-71, DOI: 10.1080/15391523.2023.2264965.
- Garda, B., & Temizel, M. (2016). Bilgi çağında eğitim. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 12, 23-43.
- Gülbüz, S., & Şahin, F. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe yöntem analiz (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Hamarat, E. (2019). *21. yüzyıl becerileri odağında Türkiye'nin eğitim politikaları*. SETA Yayınları.
- Hoşgörür, T. (2011). Yeni milenyumun öğrencilerden, öğrenme ortamlarından ve öğretim programlarından talepleri nelerdir?. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 123-134.
- IFLA (2024). [Çevrim içi: <https://www.ifla.org/about-us/>]. Erişim tarihi: 20.08.2024.
- Kalaycı, N., & Yıldırım, N. (2020). Türkçe dersi öğretim programlarının karşılaştırmalı analizi (2009-2017-2019). *Trakya Eğitim Dergisi*, 10(1), 238-262.
- Karabey, B., & Erdoğan, A. (2023). K12 beceriler çerçevesi Türkiye bütüncül modeli matematik alan becerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(1), 971-996.

- Koç, E. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirlik. M. Y. Özden ve L. Durdu (Ed.) Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için nitel araştırma yöntemleri. Anı Yayıncılık.
- Kurbanoğlu, S. S. (2001). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasının önemi ve okul kütüphanecilerinin bu alandaki rolü. *Bilgi Dünyası*, 2(1), 1-19.
- Kurbanoğlu, S. (2010). Bilgi okuryazarlığı: Kavramsal bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 723-747.
- Kuzu, O., Göçer, V., & Akçay, A. O. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında ilköğretim matematik dersi öğretim programı'nın incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 41, 640-667.
- Lau, J. (2006). *Guidelines on information literacy for lifelong learning*. International Federation of Library Associations and Institutions.
- MEB. [Milli Eğitim Bakanlığı]. (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni*. [Çevrim içi: <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>]. Erişim tarihi: 20.08.2024.
- Miles, B. M. & Huberman, A. M. (2019). *Nitel veri analizi* (S. Akbaba-Altun ve A. Ersoy, çev.). Pegem Akademi.
- Mokhtar, I. A., & Majid, S. (2008). Information literacy standards, guidelines and their implementation: An analysis. *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*, 28(2), 5-12.
- Morgan, H. (2022). Conducting a qualitative document analysis. *The Qualitative Report*, 27(1), 64-77. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5044>
- Özdemir, S. M. (2011). Toplumsal değişme ve küreselleşme bağlamında eğitim ve eğitim programları: kavramsal bir çözümleme. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 85-110.
- Polat, Y., Deniz, K., & Kurtul, K. (2024). K12 beceriler çerçevesi Türkiye bütüncül modeli bağlamında türkçe alan becerileri. *Journal of National Education/Millî Eğitim Dergisi*, 241, 473-498.
- Reddy, P., Sharma, B., Chaudhary, K., Lolohe, O., & Tamath, R. (2022). Information literacy: a desideratum of the 21st century. *Online Information Review*, 46(3), 441-463.
- Turgut, T., & Kaymakçı, S. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde şemsiye bir kavram: bilgi okuryazarlığı. R. Turan ve H. Akdağ. (Edt.). *Sosyal bilgiler öğretiminde yeni yaklaşımlar-IV* (ss. 104-133). Pegem Akademi.
- Uçak, N. Ö. (1997). Bilgi gereksinimi ve bilgi arama davranışı. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(4), 315-325.
- URL-1: [Çevrim içi: <https://tymm.meb.gov.tr/>], Erişim tarihi: 20.08.2024.
- Ülçay, O. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Değerlendirmesi. *Ulusal Eğitim, Toplum ve Dünya Dergisi*, 1(2), 70-75.
- Yalçınoglu, P. (2011). Ön hazırlıklar: Sizin için iyi olanı yapmak. A. Ersoy ve P. Yalçınoglu (Çev. Ed.). *Nitel araştırmaya giriş*. Anı Yayıncılık.
- Yeşilbursa, C. C. (2015). Ortaokul öğrencilerinin tarihsel bilgi edinme kaynaklarına yönelik görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 1-21.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yurdakal, İ. H. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli: 2024 ilköğretim türkçe dersi öğretim programının (1,2,3 ve 4. Sınıflar) incelenmesi. *Temel Eğitim Dergisi*, 24, 76-88.

EXTENDED ABSTRACT

The Examination of the Turkey Century Education Model in the Context of IFLA Information Literacy Standards

The Ministry of National Education has adopted the "Turkey Century Education Model" (TCEM) in 2024, a comprehensive educational model aimed at developing individuals who can synthesize knowledge and skills while supporting their cognitive, emotional, social, and moral development in light of changing and evolving conditions (URL-1). In short, the model aims to integrate universal developments with national elements in a cohesive manner (Yurdakal, 2024, p. 78). Within this framework, information literacy, defined as the ability to manage information effectively, is included as a key component of the model.

Since the introduction of information literacy into the literature, various institutions and organizations (such as ACRL, AASL, and AECT) have developed standards related to it. One of these organizations is the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), established in 1927, which developed its own information literacy standards. IFLA's information literacy standards are structured around three components: accessing information, evaluating information, and using information. Therefore, in terms of clarity and ease of understanding regarding the placement of these three components in the Turkey Century Education Model (TCEM), this model has been analyzed in alignment with the IFLA information literacy standards.

The study employs document analysis, which is one of the qualitative research methods. Document analysis refers to the process of obtaining, reviewing, questioning, and analyzing various documents, which may be categorized as primary or secondary sources, that form the data set of the research. In the present study, the document analysis method has been used due to the examination of the Turkey Century Education Model's Common Text (2024) within the context of K-12 skills. The data source for the study is the Turkey Century Education Model's Common Text for Curriculum Programs. In selecting the data source, care was taken to ensure that the text was published by the Ministry of National Education's Board of Education and Discipline. In order to analyze the 2024 Turkey Century Education Model's Common Text, which is used as the data source in this study, a "Maarif Model Review Form" was developed by the researcher. The research data were analyzed using descriptive analysis. Descriptive analysis refers to the process in which the researcher presents the data in a systematic and clear manner based on previously identified themes. In this way, the research data are presented to the reader with interpretations provided by the researcher within a specific framework (Gürbüz & Şahin, 2018). Accordingly, in this study, the 2024 Turkey Century Education Model (TCEM) was analyzed in the context of IFLA information literacy standards, and descriptive analysis was used to reveal its place within the model. During the data analysis process, tables were created for each dimension of the model using the Maarif Model Review Form prepared by the researcher. Then, information literacy skills (accessing, evaluating, and using information) were matched with the dimensions presented in the tables. Relevant quotations from the model were included to highlight aspects discussed or omitted in the content.

In the IFLA information literacy standards, it has been determined that access to information, one of the information literacy skills, is included under the categories of integrated skills and higher-order thinking skills within the conceptual skills section of the TCEM. Furthermore, information acquisition is found under the headings of self-oriented trends, social trends, and

intellectual trends in the model. In the IFLA information literacy standards, it is observed that the model for information acquisition is included under the domain-specific skills categories of mathematical, science, and social science skills. Within the TCEM, under the category of mathematical domain skills, it has been identified that working with data, data-driven decision-making, and working with mathematical tools and technologies are related to information acquisition.

Under the category of self-oriented trends in the TCEM, it is observed that tendencies such as independence, perseverance and determination, self-belief (self-efficacy), and self-confidence are related to evaluating information. In the category of social trends in the TCEM, the empathy tendency includes mental patterns that involve internalizing and responding to the feelings and thoughts of others.

In the Turkey language domain skills category of the TCEM, listening/observing, reading, speaking, and writing skills are related to evaluating information. Looking at the science domain skills, it has been identified that skills such as classification, data-based prediction, hypothesis formation, scientific inference, evidence use, scientific inquiry, and the perception of time, as well as the statements within the process components explained under these skills, are related to evaluating information. In the social science domain skills, it is possible to say that skills such as the perception of time and chronological thinking, evidence-based inquiry and research, historical empathy, the perception of change and continuity, social participation, entrepreneurship, spatial thinking, and geographical inquiry are related to evaluating information.

The integrated skills under the conceptual skills category of TCEM, including generalization skills, observation-based prediction skills, prediction skills based on existing knowledge/data, and synthesis skills, demonstrate the use of knowledge. In the trends category of TCEM, social tendencies, particularly the tendency for gaming, and intellectual tendencies, such as creativity and original thinking, are found to be related to the use of knowledge. Under the Turkey language skills of the Maarif Model, the subcategories of the speaking skill, including content creation, rule application, and reflection, are related to the use of knowledge. In these skills, mental patterns such as "presentation, application of Turkey language structures, use of coherence elements, use of body language and space, self-assessment, and response" are associated with the use of knowledge. In the science skills domain, it is evident that hypothesis creation, scientific model development, deductive reasoning, and scientific inquiry are related to the use of knowledge. In the social sciences domain, skills related to the use of knowledge include the ability to perceive time and think chronologically, evidence-based inquiry and research skills, historical empathy, the ability to perceive change and continuity, entrepreneurship, spatial thinking, geographical inquiry, geographical observation and fieldwork, map skills, as well as skills in interpreting tables, graphs, figures, and/or diagrams, logical reasoning, philosophical thinking, and critical sociological thinking. Based on the research findings, the following recommendations can be made: Practical studies should be conducted to explore how the process components related to information literacy, as outlined in the Turkish Century Education Model, can be implemented at different educational levels. Additionally, applied research should be carried out to assess the current status of students regarding the conceptual skills, trends, and domain-specific skills associated with information literacy within the Turkish Century Education Model.

*International Journal of New Approach in Social Studies*

Makale Bilgileri:	IFLA Bilgi Okuryazarlığı Standartları Bağlamında Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin İncelenmesi
Makale Türü:	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi:	20.12.2024
Kabul Tarihi:	25.02.2025
Yayın Tarihi:	30.06.2025
Sorumlu yazar	Tuğba Turgut / tugbatrgt78@gmail.com
Değerlendirme:	Çift Taraflı Kör Hakemlik
Etik Beyan:	*Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.
Benzerlik Taraması:	Yapıldı / Turnitin
Etik Kurul Kararı:	Etik Kurul Kararından muaftır.
Katılımcı Rızası:	Katılımcı yoktur.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkısı	Bütün yazarlar eşit katkıda bulunmuşlardır.
Telif Hakları & Lisans:	Dergi, dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmaları Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında yayımlanmaktadır.